

Autoreferat

PODPIS ZAUFANY
HALSZKA KATARZYNA
LELEŃ
05.11.2024 10:38:09 (GMT+1)
Dokument podpisany elektronicznie
podpisem zaufanym

1. Imię i nazwisko: Halszka Katarzyna Leleń
2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe lub artystyczne:

Stopień doktora nauk humanistycznych w dyscyplinie literaturoznawstwo nadany *cum laude* przez Radę Wydziału Filologicznego Uniwersytetu Gdańskiego (2012). Tytuł rozprawy doktorskiej: „The Literary Machine: The Principle of Tension in the Short Stories of H.G. Wells”. Promotor prof. dr hab. David Malcom (Uniwersytet Gdański), recenzenci: dr hab. Ludmiła Gruszewska-Blaim, prof. UG; prof. dr hab. Jerzy Jarniewicz (Uniwersytet Łódzki).

Tytuł zawodowy magistra filologii angielskiej uzyskany z wynikiem bardzo dobrym – Uniwersytet Gdański (1996). Tytuł pracy magisterskiej: „The Aesthetic Topography of Wessex: Spatial Motifs in *The Return of the Native*, *The Mayor of Casterbridge* and *Tess of the d’Urbervilles* by Thomas Hardy”. Promotor prof. dr hab. David Malcom (Uniwersytet Gdański).

3. Informacja o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych lub artystycznych:

1.03.2012-obecnie Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie (adiunkt)

1999-28.02.2012 Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie (asystent)

1997-1999 Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Olsztynie (asystent)

4. **Omówienie osiągnięć**, o których mowa w art. 219 ust. 1 pkt. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2021 r. poz. 478 z późn. zm.).

W badaniach podejmowanych po uzyskaniu stopnia doktora zajmuję się analizą toposów i motywów determinujących sposób tworzenia opowieści w literaturze i kulturze, w tym badam użycie tradycyjnych i innowacyjnych technik służących budowaniu i modelowaniu kontaktu z odbiorcą. Efektem tych badań są dwa cykle: pierwszy cykl poświęcony jest technikom opowiadania narracji archipelagicznych w utworach poetyckich i prozatorskich szkockiego pisarza George’a Mackaya Browna, nie do końca rozumianego i przez to marginalizowanego w Szkocji oraz nagminnie pomijanego w historii literatury brytyjskiej. W prowadzonych

badaniach starałam się dociec istoty mało dotąd rozpoznanych technik generowania i wzmacniania znaczeń w utworach tego twórcy, analizując również jego mniej znane lub zupełnie pomijane dotąd przez literaturoznawców teksty. W drugim cyklu, poświęconym sposobom redynamizacji tradycyjnych modeli narracyjnych w literaturze, badałam sposoby tworzenia subwersywnych światów przedstawionych i ich bohaterów, na przykładzie autorów, których twórczość postrzegana była jako innowacyjna: H.G. Wellsa, Stefana Themersona, Bertranda Russella, Johna Bergera. W analizach składających się na ten cykl omawiałam także narracyjne sposoby redynamizacji tradycyjnych toposów służących budowaniu określonego przebiegu opowieści, takich jak: model konfrontacji dwóch światów w fikcji fantastycznej oraz motywy bajkowe i baśniowe. W dalszej części Autoreferatu prezentuję moje pozostałe publikacje, w tym powstałe przed uzyskaniem stopnia doktora artykuły na temat wybranych powieści Thomasa Hardy'ego i opowiadań H.G. Wellsa, a dalej powstałe po uzyskaniu stopnia doktora artykuły dotyczące: 1) sposobów konstruowania opowieści osobistej w poezji tworzonej przez profesorów literatury, 2) sposobów tworzenia opowieści z wykorzystaniem archetypu świętości, 3) sposobów budowania opowieści w oparciu o motywy literackie w filmach krótkometrażowych i w filmowych reklamach. Przedstawiam również redagowane i współredagowane przeze mnie publikacje związane z tematyką 2) i 3). Na koniec omawiam artykuły o wybranych koncepcjach nauczania literatury.

Osiągnięcie I: *(Nie)zwykłość codzienności a motywy archipelagiczne w twórczości George'a Mackaya Browna*, cykl czternastu artykułów naukowych.

Jest to cykl powiązanych tematycznie tekstów stanowiących mój wkład w ukazanie dominujących zabiegów literackich stosowanych przez jednego z czołowych pisarzy drugiego pokolenia szkockiego renesansu literackiego dwudziestego wieku George'a Mackaya Browna (ur. 1921 w Stromness, zmarły w 1996 w Kirkwall). Artykuły potraktowane łącznie mogłyby się złożyć na monografię naukową o poetyce dzieł tego twórcy w oparciu o różnorodne zabiegi opowiadania o rzeczywistości archipelagicznej, badane przeze mnie w jego poezji, jak również w całkowicie nieznanymi lub nieczęsto omawianymi utworach prozatorskich. Decyzja o sposobie publikacji w formie oddzielnych tekstów podyktowana była chęcią dotarcia do szerokiej liczby odbiorców i przez to propagowania świadomości istnienia tego autora oraz wiedzy na temat jego kluczowych zabiegów literackich. Twórca ten jest mało znany w Polsce i na świecie oraz niesłusznie marginalizowany w Wielkiej Brytanii. Choć jest on traktowany w Szkocji jako jeden ze znamienitych i ważnych poetów narodowych, to wokół jego twórczości narosło wiele obiegowych sądów i niezrozumienia wynikających po części wyboru Orkadów

jako świata przedstawionego większości utworów, a po części z obrania katolicyzmu jako ważnego kontekstu kulturowego jego twórczości. Tożsamość orkadyjska jest tożsamością hybrydową, wykraczającą poza tożsamość szkocką, zaś same Orkady postrzegane są jako przestrzeń peryferyjna. Do tego, po wiekach od Reformacji, świadomość znaczeń generowanych przez nawiązania do katolicyzmu jest w Szkocji znikoma, co rodzi uzasadnione problemy z rozumieniem pewnych kontekstów dzieł Browna jako pisarza ukierunkowanego na komunikowanie obecności transcendencji w świecie przedstawionym. Temu stanowi rzeczy starają się obecnie zaradzić dwie szkockie teolożki Linden Biket i Alison Gray. Publikują one teksty o twórczości Browna, ale widać w nich przyjęcie odrębnej, nieliteraturoznawczej perspektywy. W mojej pracy naukowej staram się wypełnić tę lukę przyjmując optykę stricte literaturoznawczą.

Dodać należy, że moje czternaście artykułów opublikowanych w latach 2015-2024 są jednymi z nielicznych i najnowszych tekstami na temat pisarza na arenie polskiego literaturoznawstwa. Wiersze Browna zebrane w zbiorze poezji wybranej *Antologia z wyspy fok* (wybór poezji i tłum. Andrzej Szuba) analizowała w swoim posłowniu do tomiku Anna Węgrzyniakowa (1991). Jerzy Jarniewicz w swojej książce *W brzuchu wieloryba. Szkice o dwudziestowiecznej poezji brytyjskiej i irlandzkiej* (2001) dokonał zwięzłej krytyki poezji Browna. O wybranych opowiadaniach, wierszach i powieściach autora pisała wnikliwie, choć ze względu na charakter publikacji w selektywny sposób, Aniela Korzeniowska (*Translating Scotland. Nation and Identity*, 2008). Zwięzłe komentarze na temat twórczości Browna poczyniła również Liliana Sikorska w *A Short History of English Literature* (2011). Niemal równoległe ze mną artykuł pod tytułem „The Quest for Norse Roots. *Orkneyinga Saga* in George Mackay Brown's Novels and Short Stories” (2013) na temat wpływu staroskandynawskich sag na jego prozę opublikowała Monika Liro. Powstał też jeden tekst na temat motywów duchowości w jego liryce, tj. „Aspects of Catholic Spirituality in the Poetry of George Mackay Brown” (2016) autorstwa Marii Fengler. Ten przegląd wyczerpuje stan polskich studiów nad spuścizną Browna. Mój wkład w wiedzę i świadomość naukową twórczości pisarza w postaci kilkunastu artykułów naukowych miał, między innymi, na celu wypełnić istniejącą lukę w polskim literaturoznawstwie.

W swoich badaniach koncentruję się na analizie zabiegów literackich stosowanych przez Browna i na odkrywaniu jego celów artystycznych, co ma także prowadzić do przewartościowania jego miejsca w historii literatury brytyjskiej. Nie tylko staram się poszerzać wiedzę o autorze, ale też ukazać jego twórczość w nowym nieznanym dotąd świetle. Badając poetykę jego tekstów, przyjmuję postformalną i interdyscyplinarną narratologiczną

metodologię, korzystając zarazem z poetyki kognitywnej, osiągnięć fenomenologii i innych perspektyw naukowych. Co ważne, omawiam szereg zagadnień, które były bądź pomijane, bądź niewystarczająco zbadane na gruncie szkockiego i światowego literaturoznawstwa. Nikt wcześniej nie analizował aspektów zwyczajności i niezwykłości ludzkiego doświadczenia w twórczości pisarza. Nie były też rozważane w tym kontekście zabiegi archipelagiczne, rozumiane jako konsekwentna poetyka litoralnego impresjonizmu, wykraczające poza funkcję geograficznej lokalizacji świata przedstawionego. Nie było również ustaleń funkcji motywu świętości jako zabiegu zmierzającego do redynamizowania sposobu snucia opowieści w twórczości autora. Do tego zupełnie pomijano lub niewystarczająco zbadano szereg jego utworów, które poddaje naukowemu oglądowi.

Tytułem wstępu do omówienia publikacji przedstawionych jako *Osiągnięcie I* chciałabym wyjaśnić kwestię niekonsekwentnego sposobu nazywania autora w sposób skrócony w moich publikacjach. Wchodząc na drogę twórczą, omawiany przeze mnie pisarz postrzegał swoje imię i nazwisko George Brown jako bardzo popularne i nie chciał być mylony z innymi ludźmi, m.in. ze szkockim pisarzem George'em Douglasem Brownem. Dlatego stworzył swój pseudonim literacki dodając panięskie nazwisko matki Mackay. W przypadku wymieniania go jedynie z nazwiska, w literaturoznawstwie szkockim i światowym najczęściej mówi się o nim po prostu Brown. Forma podwójnego nazwiska Mackay Brown pojawia się niezwykle rzadko. Ze względu na wyraźną dominację tego pierwszego sposobu, w większości moich publikacji używam formy Brown, choć w niektórych tekstach naukowych stosuję formę Mackay Brown (np. teksty z 2015 i 2024), co wynika z preferencji redaktorów publikacji.

W rozdziale „Semiotics of Archipelago in George Mackay Brown's Narratives” (2015) wykazuję, że Brown stale szuka w swej twórczości sposobów na stworzenie nowego mitu artystycznego. Czyni to przesuwając centrum fikcyjnego świata na jego peryferia, gdzie tradycyjnym tropom i utrwalonym znakom literackim nadaje nowe znaczenia, co prowadzi do uzyskania nowej ewokacyjnej jakości archipelagicznej narracji o wspólności i o jej przedstawicielach. Tworzy przy tym wizję szkockich Orkadów jako świata w pierwszym pobieżnym odbiorze idyllicznego, budowanego w oparciu o mity krainy obfitości, drogi do którego strzegą jakieś trudności. Jednak świat ten okazuje się być naznaczony wieloma codziennymi trudnościami, które przeczą idealizacji. Badam jednocześnie sposób, w jaki Brown buduje palimpsestowe znaczenia czasoprzestrzennych kontekstów zwyczajnego życia. To budowanie przestrzeni archipelagu, powiązanej geograficznie i kulturowo grupy wysp lub jakiejś pojedynczej wyspy pośród innych wysp zawsze przebiega u niego przez wchodzenie w topografię krajobrazową i historyczną. W toku wywodu wykazuję, że proces ten odbywa się na

dwa sposoby: po pierwsze, przez poziomo usytuowane obrazowanie wodno-łądowe wykorzystujące topos podróży odkrywczej, po drugie, w głąb – na zasadzie odślaniania wielowarstwowego historyczno-kulturowego palimpsestu. Sposoby te są zresztą, jak wykazuję, wzajemnie powiązane. Takie podejście do twórczości autora jest nowością. W dotychczasowych badaniach skupiano się raczej nad kontekstem wspólnotowym oraz nad wybranymi aspektami oszczędnego stylu pisarskiego, natomiast nigdy nie podjęto badań nad motywami wyspiarskości jako budującymi określoną semiotykę litoralną. W tekstach Browna wykazuję na istotną rolę imaginariów wodnych, które nigdy nie są realizowane jedynie w nurcie awanturniczno-przygodowym (żeglarskim), czy regionalno-naturalistycznym (trudów życia na pograniczu łądy i morza). Pisarz idzie daleko głębiej, nie tylko łącząc je z sensami kulturowymi wyrosłymi z tradycji sag północnoeuropejskich oraz z biblijnego repertuaru motywów rybackich, ale czyniąc z nich element samozwrotny, naświetlający pojmowanie etosu artysty we wspólnocie. Wykazuję, że morze i jego falowanie u Browna nabiera atrybutów oralnej sztuki snucia opowieści. Storytelling tego typu powiązany jest z określonym kulturowo znaczącym instrumentarium – na przykład starożytnej harfy.

Brown nie był i nie jest w krytyce literackiej omawiany w ten sposób. Jeśli wspomina się o jego zabiegach idealizacji, które nota bene nie są dominantą tekstów, to po to, aby stawiać mu je jako zarzut nadmiernego skoncentrowania się na wizji Orkadów jako swoistej Arkadii. Ja starałam się w omawianym artykule i w późniejszych tekstach wykazać, że u Browna proces definiowania przestrzeni przez poetycką i literacką opowieść jest jednocześnie procesem redefiniowania miejsca i ludzi przez wielość sztuk (harfa wskazuje na recytację, kulturę oralną, przekazywanie opowieści, zapomniane style muzyczne, dźwięki tworzone palcami, a więc również dzieła rąk ludzkich). W toku wywodu, pokazuję różne zabiegi tego typu, wskazując na przekształcanie opisów pogody przez imaginaria tańca i baletu, gdzie artystyczne nacechowanie tekstu służy redefiniowaniu perspektywy szerszej, quasi-historycznej i quasi-antropologicznej. Staram się jednocześnie udowodnić, że poprzez snucie tego typu narracji, Brown podejmuje się odkłamywania pewnych uschematyzowanych uproszczeń i konceptualizacji, takich jak mit wieków ciemnych, który on redefiniuje poprzez opisowe skupienie na przewyciężających ciemność elementach światła. Wykazuję, jak u autora z małego orkadyjskiego miasteczka Stromness pojawiają się ambitne cele artystyczne, takie jak zmierzenie się z wielkimi narracjami kulturotwórczymi. Szuka on przy tym złożonych metafor na oddanie wielkich i zarazem niepozornych procesów związanych z percepcją artystyczną. Do tego celu używa techniki kontrastowania elementów bardzo podstawowych z punktu widzenia przestrzennego: ziemia-powietrze (również jako przeciwstawianie osi poziomej i pionowej w

obrazowaniu grunt-nieboskłon), ląd-woda, ciemność-światło, podróż-dotarcie do celu (zarazem jako proces-zakończenie), i wielu innych. Technika ta nabiera w jego utworach nowej dynamiki, tworząc nowe w stosunku do tradycji literatury regionalnej sensory przez zestrojenia znaczeń i charakterystyczne dynamiczno-statyczne obrazowanie. Opowieść o momentach kulturotwórczych, takich jak opis przybycia na Orkady pierwszych osadników z obszaru Morza Śródziemnego staje się literacką areną wyłaniania się nowego mitu, który przemieszcza kognitywne punkty odniesienia świata z centrum na peryferia – to one stają się nowym, semiotycznie niezwykle produktywnym, centrum .

Udowadniam, że owa centralizacja peryferii, którą można określić jako tworzenie opowieści w oparciu o archipelagicznie budowaną narrację przeskakującą między różnymi epokami, jak również między losami wielu charakterystycznych i często zmarginalizowanych członków wspólnoty, jest typowa dla pisarza. Niektóre z tych obserwacji czynili wcześniej szkoccy i światowi literaturoznawcy, jednak często robili to bądź w formie zarzutów stawianych pisarzowi, bądź w niektórych aspektach pobieżnie. Moje badania pomagają uporządkować te rozproszone w szkockim i światowym literaturoznawstwie obserwacje, a zarazem odkryć funkcje obserwowanych zabiegów i umieścić je w kontekście szerszych celów artystycznych Browna. Publikacja „Semiotics of Archipelago in George Mackay Brown’s Narratives” była o tyle istotna, że pozwoliła mi zdefiniować później eksplorowane obszary badawcze w twórczości autora, które realizowałam w całym Cyklu 1.

Ja sama o Brownie, który jest dość powszechnie pomijany w historii literatury brytyjskiej, usłyszałam po raz pierwszy dopiero na konferencji w 2012 r., gdzie był omawiany jako autor literatury dziecięcej. Ten pierwszy kontakt zmotywował mnie do zbadania nigdy wcześniej nieomawianego na gruncie literaturoznawczym (niedocenionego również w Szkocji) utworu, czego efektem jest rozdział „‘The goings-on inside the house’ and Figurative Use of Fairy-tale Characters in *Keepers of the House* by George Mackay Brown” (2016). W publikacji o Brownowskich gnomach i elfach zwracam uwagę na centralizację przestrzeni domu przez techniki narracyjne zorientowane na małoletniego odbiorcę, wskazując jednocześnie jakości dostrzegalne dla dorosłego, którego rola projektowana jest jako osoby reinterpretującej baśń o codzienności. Argumentuję, że ta niewielka książeczka wskazuje na pewne ogólne trendy w twórczości Browna, takie jak wykorzystanie utrwalonych mitów (w tym przypadku mitów celtyckich i tradycji kultury gaelickiej, którą autorowi przekazała matka Mhairi Jane Mackay) do utrwalania ogólnoeuropejskiej tradycji, który to cel artystyczny jest realizowany w tym utworze na sposób żartobliwy. Badania te pozwoliły mi pogłębić obserwacje dotyczące roli motywów codzienności i zwyczajności doświadczenia w twórczości pisarza. Wskazuję, że jest

to w jego rękach tworzywo narracyjne, które wielorako artystycznie przekształca i funkcjonalizuje w celu przekazywania prawd ogólnych o życiu w zgodzie z miejscem i czasem. Brown stosuje poetykę wglądów fragmentarycznych, kalejdoskopowych, które prowokują dziecięcego i dorosłego odbiorcę do zmiany perspektyw. W ten sposób przewycięża charakterystyczną dla literatury dziecięcej dominantę dydaktyczną, która jest w utworze również zaznaczona, przemieszczając tym samym akcenty w stronę zachęty do poszukiwania sposobów głębszego zrozumienia rzeczywistości. Tę samą metodę twórczą pogłębiania sfery semiotycznej śledzę w dalszych moich artykułach, gdzie udowadniam jej obecność w wielu innych artystycznych odsłonach w rozmaitych utworach tego pisarza. Analiza w rozdziale poświęconym *Keepers of the House* pozwala mi wykazać aktualność utworu w kontekście biografii pisarza, który niejako dokonuje tu rozrachunku ze swoją rolą najmłodszego i zależnego dziecka w rodzinie, jak również z historią swojej rodziny po kądzieli, która utraciła dom w Sutherland w wyniku rugów szkockich w początku XIX wieku.

W rozdziale „Exploring Identity through the Melancholic Muse and Nostalgic Narrative in *The Storm and Fishermen with Ploughs* by George Mackay Brown” (2017) szerzej wracam do tego, jak konteksty orkadyjskie kształtowały zasadę palimpsestowego, piętrowego komponowania znaczeń we wczesnej poezji Browna. Odnoszę to do skomplikowanej tożsamości kulturowej Browna (orkadyjsko-gaelickiej, szkocko-północnoeuropejskiej z zaznaczającymi się wpływami skandynawskimi), która determinowała pewne właściwe pisarzowi elementy melancholii i nostalgii. Śledzę zabiegi literackie użyte do budowania silnie obecnego choć nienarzucającego się nacechowania emocjonalnego jego pierwszych tekstów poetyckich, które przyniosły mu sukces na rynku wydawniczym. Staram się udowodnić, że jego zainteresowanie losem zwyczajnych ludzi, wyrzutków społecznych, których codzienną walkę o przetrwanie ukazywał w swoich utworach, prowadziło go do szukania większych sensów wylaniających się ze zwyczajnego cyklu życia. Wykazuję obecność tego paradygmatu w pierwszym opublikowanym tomiku wierszy *The Storm* (1954), a następnie tropię jego przekształcenia w dojrzałej fazie jego twórczości – w o piętnaście lat późniejszym zbiorze *Fishermen with Ploughs* (1971), który jest uważany za jedno z jego najlepszych technicznie osiągnięć w liryce. Śledząc użyte w wybranych wierszach nastroje zamyślenia, kontemplacji i tęsknoty, wykazuję, że mają one funkcję budowania określonych bardzo nośnych sensów naddanych służących do definiowania szkockiej i północnej tożsamości. Odnoszę się przy tym do perspektyw przyjmowanych przez innych badaczy Browna, takich jak m.in. Berthold Schoene, Sabine Schmid, Rowena i Brian Murray i inni. Jednocześnie wychodząc od teorii Baudrillarda wykazuję, że Brown próbował używać poezji do uwrażliwiania czytelnika na

ukryte sensory znaków. Korzystał z utrwalonych od czasów staroangielskiej literatury elegijnej tropów, jak i ze swoich fascynacji literackich, wśród których wskazuję niedostatecznie dotąd uwzględnione w krytyce Browna wpływy (Jamesa Joyce'a i Samuela Becketta). Wykazuję, że kluczowe cechy poetyki Browna to celowo kontrolowana emocjonalność, która służy po pierwsze kondensacji poziomu semantycznego, po drugie uwypukleniu artystycznej organizacji tekstów, a po trzecie wzmocnieniu skupienia uwagi odbiorcy na ogólnoludzkich wartościach.

Rozdział „Axiological Semantics and the Discourse of the Literary Periphery in Selected Orkney Poetry” (2018), w którym rozważam szersze sfery poezji szkockich Orkadów jako kontekstu, w którym powstała i oddziaływała twórczość Browna, to kontynuacja badań semantyki aksjologicznej. Podejmuję namysł nad tym, co to znaczy być poetą orkadyjskim. Rozważam rozmaite literackie uwarunkowania motywów wyspiarskich używanych przez różnych twórców związanych z tym regionem Szkocji: Morag MacInnes, Yvonne Gray, Bessie Skae, Ann Scott-Moncrieff, Ian Hamilton Finlay, Edwin Muir, Robert Rendall, Christina M. Costie, Margaret Tait i inni. W tym kontekście omawiam twórczość Browna jako autora kontynuującego i wyznaczającego główny nurt orkadyjskiej tradycji opowiadania historii z wykorzystaniem tropów właściwych literaturze mówionej: w oparciu o topos i/lub głosy globalnych peryferii, których użycie często zmierza do reaktywacji mitu. Celem analizy było wykazanie u autorów orkadyjskich, w tym u samego Browna, skupienia na palimpsestowych zestrojeniach przeszłości z teraźniejszością, opieranych w równym stopniu o motywy lokalne – orkadyjskie, jak i uniwersalne – ogólnoludzkie, które to zabiegi służą komunikowaniu złożonych archipelagicznych aspektów wartościowania w kontekście wyspiarskiej tożsamości. Wskazuję, że wyspiarskość czy insularność należałoby pojmować szerzej. Można ją widzieć nie tylko w kontekście miejsca zamieszkania, ale jako właściwość kondycji ludzkiej. Wyraża się to w różnych możliwych do przyjmowania punktach widzenia osiągalnych przez fragmentaryczności wglądów kognitywnych, co znajduje odzwierciedlenie w metodzie pisarskiej omawianych autorów. Takie myślenie to materiał na dalsze badania naukowe, które w jakimś sensie wynikają z tej i innych moich publikacji (np. artykuł opublikowany w 2023 r.), ale domagają się zgłębienia nie tylko w poezji, lecz także w opowiadaniach Browna, co chciałabym w przyszłości zrobić w planowanej monografii. We wspomnianym tekście z 2018 r. o poezji orkadyjskiej tropię sensory, które wynikają z często przedstawianej w wierszach poetów konfrontacji zmarginalizowanej jednostki z uwikłaną w tradycję wspólnotą, która funkcjonuje w ramach mniej lub bardziej rozległych cykli istnienia i przemijania. Zwracam też uwagę na częste użycie tropów liminalnych oraz motywów determinujących zmianę postrzegania peryferii i centrum. Rozdział ten pozwala mi dokonać właściwego usytuowania

roli poezji autora, jak też roli samego Browna jako pisarza i artysty, na Orkadach. Jest to w dużej mierze nowatorskie podejście i prekursorski tekst, gdyż jest to jedyna do tej pory analiza literaturoznawcza traktująca o poetyckiej twórczości pisarzy związanych z tym obszarem geograficznym. Wyodrębniam tu pewien krąg kulturowy obejmujący twórczość związanych z Brownem poetów, których często znał osobiście i którzy albo wpłynęli na niego, lub na których on sam miał wpływ. *The History of Orkney Literature* (2010) Simona W. Halla nie dokonuje takich wyróżnień i nie proponuje tego typu podejścia porównawczego, komentując jedynie wybrane aspekty kilku znanych na rynku szkockim poetów orkadzyskich. Ja udowadniam istnienie określonych tropów archipelagicznych charakterystycznych dla poezji Orkadów.

W rozdziale „(Nie)świętość rzeczy najmniejszych a aksjologiczna poetyka codzienności w *Antologii z wyspy fok* George’a Mackaya Browna” podejmuję analizę częstych u Browna motywów zwyczajnego ludzkiego życia w odniesieniu do kultury duchowej. Temat ten jest doniosły w świetle faktu, iż Brown nawrócił się na katolicyzm w wieku czterdziestu lat i aspekt religijny jest ważnym kontekstem interpretacji jego dzieł. W tekstach Browna tłumaczonych na język polski przez Andrzeja Szubę tropię obecność nieoczywistych motywów świętości realizowanych w ramach toposu wyspiarskich peryferii i archipelagicznych struktur codzienności, które służą redefiniowaniu systemu wartościowania. Wskazuję na techniki typowe dla pisarza, a niedostrzegane dotąd przez jego badaczy, takie jak skondensowana eliptyczno-fragmentaryczna metoda konfrontowania światopoglądów poszczególnych jednostek czy grup we wspólnocie. Tego typu zabiegi literackie określam mianem archipelagicznych i wskazuję, że ta sama jakość archipelagiczności realizuje się na poziomie rozczłonkowanej struktury wierszy, przy silnym działaniu zasad konfrontacji i kontrastu. Tropię efekty nieoczywiste i do tej pory niedostrzegane w badaniach religijnych aspektów twórczości Browna, pomijane również w badaniach dokonywanych przez szkockie teolożki Linden Bicket i Alison Gray, mianowicie Brownowskie sposoby sugerowania świętości w rzeczach najmniejszych i w osobach pozornie najdalszych od życia duchowego, które prowokują odbiorcę do rewizji przyjętych schematów myślenia i wartościowania.

Zabiegi prowadzące czytelnika do przewartościowania myślenia i postrzegania są, jak wykazuję w innych pracach, niezwykle typowe dla Browna, który eksperymentuje z nimi na różnych poziomach, w tym na poziomie technik pisarskich zmierzających do redynamizowania struktur gatunkowych. Badam to w dwóch artykułach z 2018 i 2019 roku, w których tropię techniki eksperymentalne – w pierwszym pochylając się nad awanturniczą powieścią o dorastaniu i odkrywaniu Winlandii (Ameryki), co dla centralnej postaci wiąże się z procesem poznawania siebie samego, zaś w drugim analizując nieoczywisty literacki przewodnik Browna

po Orkadach. W artykule „'A harper went here and there with his songs': Modern Reworking of Northern Narrative Tradition in *Vinland* by George Mackay Brown” (2018) wykorzystuję elementy narratologii post-klasycznej, aby przyrzeć się temu, jak Brown stosuje tradycję storytelling do komunikowania wspólnej, ponadnarodowej północnoeuropejskiej tożsamości. Osiąga to redynamizując doświadczeniowe i intersubiektywne struktury narracyjne, które wciągają czytelnika w proces tekstowego odkrywania znaczeń (przez tekst i w poprzek tekstu) przy jednoczesnym aktywowaniu schematów kognitywnych, które zderzają się wzajemnie i nieustannie dostarczają nowych samo-zwrotnych kontekstów interpretacyjnych. Jednocześnie Brown prowokuje czytelnika do eksperymentowania z dynamicznymi kulturowymi, etycznymi i ontologicznymi perspektywami pozwalającymi reinterpretować fragmentarycznie przedstawione mikropowieści o podstawowych i uniwersalnych ludzkich konfliktach, które są zestawiane na zasadzie kolażu w ramach głównej akcji utworu.

Jak udowadniam, technika kolażu również dominuje w następnym analizowanym utworze, nietłumaczonym na język polski palimpsestowym przewodniku kulturowym *An Orkney Tapestry*, który nie doczekał się wcześniej tego typu interpretacji literaturoznawczej dającej wgląd w jego innowacyjne, synkretyczne pod względem rodzajowym zabiegi pisarskie. Artykuł „Experimenting with Historiographic Narrative and Guidebook Style in *An Orkney Tapestry* by George Mackay Brown” (2019) uzupełnia ten brak. Ponadto, ukazuje wpływ czołowego szkockiego poety modernistycznego Edwina Muira na Browna, który był jego uczniem podczas studiów literaturoznawczych w Newbattle Abbey. W tym tekście badam sposoby budowania efektu wielogłosowości wywołanego techniką wplatania w narracyjną tkanę utworu rozmaitych fragmentów tekstów orkadyjskich i szkockich pisarzy. Wykazuję, że ten przewodnik po kulturze i literaturze nosi jednocześnie cechy literackiego lamentu. Sugeruję funkcje tych zabiegów zmierzających do budowania napięć poprzez równoległe zastosowanie rozmaitych cech wszystkich trzech rodzajów literackich w utworze. Wskazuję, że synkretyzm tego typu służy Brownowi do figuratywnej prezentacji wielowarstwowej orkadyjskiej narracji nacechowanej heraldycznymi znakami i symbolicznymi opowieściami, co ma przeciwdziałać zanikowi sztuki snucia opowieści (storytelling), który to proces w jego ocenie prowadzi do zaniku wspólnoty. Śledzę również użycie pewnych figuratywnych form autoreferencjalnych u poety, na przykład metafory tkania szaty jako intertekstualnego i samozwrotnego nawiązania kulturowego do aktu snucia opowieści i wyłaniania się historii. Udowadniam, że wybory tego spóźnionego modernisty są zorientowane na (od)tworzenie mitopoetyckich korzeni palimpsestowo ukazanej teraźniejszości. Tym samym umieszczam

jego metodę twórczą w opozycji do nurtu literatury postmodernistycznej, wykazując skąd wynikają cechy jego twórczości nieprzystające do współczesnych mu czasów.

Brown sytuował się w opozycji do swoich współczesnych na wiele sposobów, może przede wszystkim przez swoje wybory życiowe i duchowe, co wykazuję w artykule „Orcadian Poetics of Hope: Lyrical Dimensions and (Ex)tensions of the Topos in the Poetry of George Mackay Brown” (2019). Tropię w tym tekście nieoczywistą, ale wyraźną obecność toposu różnorodnie pojmowanej nadziei w jego twórczości, badając ten oparty o zasadę wielorakich napięć motyw w kontekście literackich i religijnych inspiracji poety. Ukazuję, jak jego poczucie misji twórczej, pojmowanej jako zobowiązanie wobec czytelników lokalnych, jak i tych z szerszego, ogólnoświatowego kręgu odbiorców, znajduje odzwierciedlenie w stylistyce skupionej na nieustannym podejmowaniu problemów aksjologicznych oraz przedstawianiu losów odrzuconych przez społeczeństwo jednostek, które doświadczają prekaryjności ludzkiej egzystencji. Rozważania o motywach duchowych w twórczości poetyckiej Browna doprowadziły mnie do zajęcia się sposobami wykorzystania motywów świętości w opowiadaniach pisarza, co czynię w rozdziale „Narrative Displacement and Paradigms of Sanctity in Selected Short Stories of George Mackay Brown” (2020). Śledzę to zagadnienie poprzez analizę wyróżnionego przeze mnie schematu narracyjnego przeniesienia paradygmatu świętości na rozmaite obrzeża tekstów opowiadań Browna. Wykazuję celowe wykorzystanie mechanizmu wzmacniania znaczeń przez ich przesunięcie, niedopowiedzenie, a nawet przemilczenie, przy częstym użyciu zabiegu peryferyjnej wielogłosowości. Jest to mój wkład w badanie złożonych Brownowskich strategii opowiadania lokalnych historii w krótkich tekstach prozatorskich, które, jak wykazuję, stosują eliptyczne, poetyckie metody wykorzystania znaków i nawiązań. Jednocześnie udowadniam Brownowskie odwoływanie się do szerszej tradycji storytelling przez częste u niego anagogeniczne ewokacje tekstów taktowane jako element konstruowania narracyjnej tożsamości. Ten mechanizm tworzenia znaczeń postulowali szkoccy filozofowie z pokolenia Browna, tacy jak, na przykład, Alasdair MacIntyre, reprezentujący nurt komunitaryzmu i etyki wartości.

Sposoby wykorzystania przez Browna motywów religijnych do komunikowania problematycznej prawdy o egzystencji ludzkiej analizuję również w artykule „George Mackay Brown jako katolicki piewca archipelagów tożsamości” (2022). Wykazuję, jak konkretne techniki pisarskie widoczne w jego wierszach są świadomym zabiegiem oszczędnego ewokowania znaczeń, co służy konstruowaniu wyspiarskiej tożsamości jako złożonego ogólnoludzkiego archetypu o uogólnionym przesłaniu. Staram się udowodnić, że zabiegi, takie jak: zredukowana i zawężona komunikacja, przekształcanie zautomatyzowanych asocjacji,

metaforyczność obrazowania, niedopowiedzenia, i inne, służą wywoływaniu kontekstu duchowego skłaniającego czytelnika do reinterpretacji tekstu wierszy. Rzeczywistość jest w jego rozmaitych oglądach nieupiększona i oparta o motywy zwyczajności oraz cykliczności istnienia. Pisarz stara się ukazać wspólnotę w kontekście trudów jej archipelagicznie umiejscowionego życia, co staje się przyczynkiem do oglądów szerszych, egzystencjalnych uwarunkowań ludzkiego losu. Ostatecznie Brown pokazuje się w swoich wierszach jako poeta uniwersalny, adresujący swe utwory do ludzi stawiających bardziej ogólne pytania o cel i sens istnienia. Pozostawia w tym wiele swobody interpretacyjnej czytelnikowi, prowokując go nieustannie do myślenia. W większym stopniu prowadzi on swego odbiorcę do kwestionowania schematów niż komunikuje jakieś ostateczne rozwiązania.

Celem artykułu „Soundscapes, Evocalization and Poetics of the Everyday in *An Epiphany Tale* by George Mackay Brown” (2021) jest zbadanie obecności nawiązań quasi-filozoficznych u pisarza. Tropię w nim m.in. przejawy egzystencjalnych i fenomenologicznych podejść w Brownowskim użyciu zabiegu ewokalizacji i innych zabiegów z poziomu dźwiękowej organizacji opowiadania o dziecku ze złożoną niepełnosprawnością sensoryczno-komunikacyjną. Zaproponowana przeze mnie analiza jest nowatorska w badaniach literackich Browna i przeciera szlaki nowego pojmowania jego utworów jako silnie operujących tworzywem dźwięku, które to tworzywo ma istotny wpływ na procesy odbioru i wzmacnia generowane niebezpośrednio znaczenia. Odkrywam mechanizmy tego, jak przez swoją organizację fonetyczną tekst komunikuje brak istnienia barier związanych z centralną postacią chłopca, mimo że on sam nie widzi, nie słyszy, ani nie mówi. Staram się przy tym wykazać, że bogate zabiegi dźwiękowe przeczą poziomowi schematów narracyjnych i wzmacniają tematykę różnych epifanii. Demonstruję, jak w tekście tego opowiadania przemodelowaniu ulega wizja domu i wspólnoty. Aktywowany zostaje również dwutorowy proces czytania, po pierwsze zgodny z najdawniejszą tradycją odbioru ustnych form opowiadania (storytelling), a po drugie współmierny z bardziej współczesnym hermeneutycznym stylem czytania.

Zestrojenia lirycznie, dramatycznie i epicko nacechowanych głosów oraz złożoność środków artystycznych wynikających z literackiego zabiegu wielogłosowości badam, z kolei, w rozdziale „Literackie aspekty głosów kobiet w *The Sea-King's Daughter* George'a Mackaya Browna” (2022). Podejmuję tu namysł nad Brownowskim obrazowaniem utraconej szkockiej tożsamości i niezależności politycznej. Ten rzadko wspominany i nigdy wcześniej nieanalizowany utwór naświetlam jako tekst eksperymentalny i wychodzący poza schematy gatunkowe i rodzajowe. Średniowieczna historia królowej Małgorzaty, przedwcześnie zmarłej w czasie morskiej podróży na koronację do Szkocji, służy autorowi do budowania aluzyjnej

refleksji historiograficznej. Wykazuję, że Brown używa rozmaitych technik medialnego opowiadania historii (storytelling) przez aktywowanie u czytelnika mechanizmu intersubiektywności, stosując z jednej strony model kognitywnej mnogości, a z drugiej efekt opalizowania niejednoznacznych właściwości tekstu, które to techniki wzmacniają komunikację budowaną w oparciu o pozornie mało znaczące incydenty. Przy okazji wracam do zagadnienia trudności z przyporządkowaniem Browna do epok historyczno-literackich, wskazując na jego późnomodernistyczne, a nie postmodernistyczne inklinacje. Sytuuję ten fakt w kontekście biografii autora i jego tendencji do traktowania literatury jako medium do (auto)refleksji. Podejmuję szersze rozważania nad nieprzydatnością klasycznych rozróżnień rodzajowych, korzystając z teoretycznych ustaleń polskich literaturoznawców – anglistów grupy gdańsko-lubelskiej (Krajki i Zgorzelskiego). Wskazuję na użycie zabiegu prozopopei do zwielokrotniania komunikowanych sensów oraz zmiany funkcji użytych zabiegów. Stawiam tezę o innowacyjności Browna wśród szkockich twórców w zakresie stosowania techniki udratyzowanej wielogłosowości w celu uchwycenia esencji historii. Pozwala mi to również zmierzyć się z niejednolitymi i pobieżnymi krytyczno-literackimi klasyfikacjami omawianego tekstu wśród szkockich badaczy Browna i wykazać ich ograniczenia. Sugeruję powinowactwa Browna z modernistycznymi eksperymentami w zakresie powieści wielogłosowych (np. *Fale* Virginii Woolf), co nie było dotąd zauważone przez badaczy autora. Jednocześnie wykazuję, że można i należy ten tekst rozważać jako próbę konstruowania niejednoznacznego namysłu historiozoficznego w oparciu o kłączową dynamikę tekstu, który przez mikrozdarczenia codzienności prowokuje do hipertekstowych wzorców odbioru. Ewidentnie Brown prowokuje czytelnika do poszukiwania odpowiedzi na pytania o wspólnotę, o miejsce i rolę jednostki, o sens historii i sensy, jakie wylaniają się z określonego sposobu snucia opowieści.

W publikacji „Littoral Impressionism in *The Wreck of the Archangel* by George Mackay Brown” (2023) omawiam sposoby kreowania północno-atlantycznego świata poetyckiego jako rzeczywistości uniwersalnej w kontekście stosowanych przez pisarza technik impresjonistycznych. Jest to propozycja odmiennego podejścia do twórczości tego orkadyjskiego twórcy. Wykazuję, że Brown, który odbył studia literaturoznawcze w Newbattle Abbey i na Uniwersytecie Edynburskim, korzysta ze zdobyczy literatury angielskiej, w tym idei Josepha Conrada co do sposobów zaangażowania czytelnika w proces czytania. Udowadniam, że jednocześnie orkadyjski poeta idzie w stronę impresjonizmu litoralnego podbudowanego ekozoficzną wizją wyspiarskiej/archipelagicznej wspólnoty. Jego obrazy życia społeczności są zanurzone w kontekstach ekologicznych, pogłębionych o złożoną perspektywę fenomenologiczną. W analizach wierszy z dojrzałego tomiku Browna *The Wreck*

of the Archangel wykazują operowanie poetyką intersubiektywną zmierzającą do generowania rozmaitych niejednorodnych sposobów rozumienia archipelagicznej wspólnoty jako Guattariańskiego podmiotu. Rozważam problemy w recepcji Browna powodowane niepełnym rozumieniem jego celów artystycznych związanych z wyborem fikcyjnych Orkadów jako miejsca akcji utworów. Wskazuję na fenomenologiczną orientację stosowanych przez Browna wglądów i jakości związanych z doświadczeniami zmysłowymi (qualia), które to techniki sytuują w kontekście jego inspiracji literackich np. twórczością Gerarda Manleya Hopkinsa czy poezją staroangielską, jak również w kontekście wyboru toposów archipelagicznych. Użycie powiązanych jakości zmysłowych ze sfery brzmieniowej, wizualnej, dotykowej i innych buduje obrazy życia na pograniczu lądu i morza. Służy to pokazaniu wspólnoty jako powiązanej ze środowiskiem naturalnym i jednocześnie od niego zależnej. Poprzez analizę konkretnych rozwiązań tekstowych demonstruję ekologiczną i ekozoficzną koncepcję poetycką Browna, w której komunikacja literacka ma służyć nowemu rozumieniu pozycji człowieka i kultury jako rzeczywistości skorelowanych ze zmysłami i doznaniem cielesnymi. Sytuuje to Browna w kontekście trendu do przyjmowania i stosowania poetyki fenomenologicznej w szkockiej poezji współczesnej (por. Szuba, *Contemporary Scottish Poetry and the Natural World*, 2021).

W ostatnim artykule cyklu zatytułowanym „Na peryferiach zwykłych spraw. Dysharmonia świata a poetyckie dociekanie prawdy w liryce George’a Mackaya Browna” (2024) analizuję w pogłębiony sposób techniki Browna z dziedziny redynamizacji procesu odbioru poezji w stronę aktywnego czytania. Wskazuję artystyczne cele obecne w skupianiu uwagi odbiorcy wierszy na rzeczach pozornie błażych czy nieważnych, które mają za zadanie ilustrować element dysharmonii czy mniej lub bardziej bolesnej prawdy bądź skazy w życiu człowieka i wspólnoty. Śledzę przy tym różne odmiany przedstawień teofanicznych i epifanicznych, gdzie jednocześnie komunikowane są prawdy o szerszym znaczeniu egzystencji i o transcendentnym sensie istnienia rzeczy małych. Przez pobudzanie poetyckiej wrażliwości czytelnika i aktywowanie jego struktur pamięci Brown chciał przeciwdziałać kulturowej amnezji, co postrzegał jako swoją misję pisarską. Klarowność obrazowania i podejmowanie poetyckiej kontemplacji rzeczywistości łączy jego postawę twórczą z Miłoszowskim stwierdzeniem, że „poezja jest prawdą” i intuicją, że tekst literacki umożliwia lepszy kontakt z rzeczywistością. Szkocki autor skłania odbiorcę do dostrzegania peryferyjnych stanów rzeczywistości przez opisywanie świata przedstawionego z punktów widzenia rozmaitych osób, a nawet rzeczy usytuowanych na marginesie wspólnoty. Czyni to w duchu rozważań George’a Steinera, aby prowokować czytelnika do uczenia się człowieczeństwa na nowo, ale też pobudzać go do przekonywania się w procesie odbioru, jak działa doświadczenie tworzonego w duchu

Steinerowskim znaczenia estetycznego. W dyskusji zwracam uwagę na fakt, że tezy i obserwacje Browna na temat przemijającej natury życia są uniwersalne i szerzej obecne w poezji XX wieku. Służą one np. badaczowi Miłosza, Michaelowi Edwardowi Moore'owi do skomentowania właściwej polsko-amerykańskiemu nobliście postawy humanizmu. Jednocześnie Brown zdaje się realizować chrześcijańskie pojmowanie zadania misji twórczej artysty, już po jego śmierci wyrażone bezpośrednio w *Liście do artystów* Jana Pawła II. Realizuje tym samym wizję człowieka, który przez podjęcie pracy twórczej podejmuje przypisane mu zadanie uczestnictwa w tym co polski papież nazywał „transcendentną mądrością”. Poszerzam tu moje wcześniejsze rozważania o zabiegu prozopopei u Browna i wskazuję, jak „figura głosu” łączy się z opisywaniem teofanicznie pojmowanego Słowa rozumianego jako Weielenie. Dochodzę do wniosku, że Brownowskie użycie przedstawień postsielankowych, skupionych na dysharmonii, a nie harmonii życia, ma działać jako prowokacja dla czytelnika do wyprowadzania dalszych wniosków z lektury. Tym samym udowadniam, że Brown modyfikuje i przekształca zbiorowy mit kultury europejskiej o wyspie lub wyspach jako miejscu istnienia pewnego pierwotnego Edenu. W ten sposób autor przeciwdziała powierzchownym mistyfikacjom, które cechują współczesną kulturę masową. Reaktywuje on właściwości mitu jako zjawiska powstającego na drodze narracyjnego użycia słowa poetyckiego, który to proces ma przywracać energię wspólnoty.

Omówiony powyżej cykl czternastu artykułów obejmuje zarówno prozę, jak i poezję Browna, przy uwzględnieniu tekstów synkretycznych rodzajowo, tym samym dając szeroki ogląd jego bogatej twórczości w zakresie skondensowanych sposobów tworzenia znaczenia w literaturze regionalnej o ambicjach uniwersalnych. Nowatorstwo mojego podejścia polega na wskazaniu miejsca tych często pomijanych tekstów w jego twórczości oraz na zbadaniu sensotwórczej roli motywów archipelagicznych, imaginariów wodnych i motywów codzienności. Przyświecał mi również cel ukazania Browna jako bardzo świadomego swoich zamierzeń twórczych pisarza, co mam nadzieję przyczyni się do jego popularyzacji i nadania mu należnego miejsca w historii literatury szkockiej i brytyjskiej.

Osiągnięcie II: *Tradycja a innowacja – sposoby redynamizacji konwencji w narracjach literackich*, cykl 10 artykułów naukowych.

Choć podejmowane w poszczególnych artykułach tego cyklu zagadnienia mogą wydawać się odmienne, łączy je chęć zbadania innowacyjnych form komunikacji literackiej i artystycznej w oparciu o rozmaite formy redynamizacji tradycyjnych struktur narracyjnych. Ten wspólny mianownik przejawia się w analizach zorientowanych na narracyjne aktualizacje tropów

literackich na przykładzie znanych, ale często pomijanych, oraz mniej znanych pisarzy, których twórczość zmierzała do jakiegoś novum: H.G. Wellsa, Stefana Themersona (wraz z narracyjnymi aspektami ilustracji Franciszki Themerson), Bertranda Russella, Johna Bergera. W ramach tych analiz badałam również tradycyjne oraz innowacyjne użycie motywów fantastyczności i fantastycznej konfrontacji światów, a także motywy bajkowe i baśniowe, które realizują się w formie rozmaitych dynamicznych i podlegającym przekształceniom schematów fabularnych. Poniżej omawiam ten cykl bardziej szczegółowo.

W artykułach, które składają się na Cykl 2 analizuję sposoby redynamizacji struktur narracyjnych związane z rolą motywów fantastycznych w utworach H.G. Wellsa i innych autorów, realizując nowe pomysły badawcze w stosunku do pracy doktorskiej. Ważnym etapem badań na ten temat jest pierwszy chronologicznie artykuł cyklu „Tekst jako sieć. O literackiej metaforyczności w opowiadaniach fantastycznych H.G. Wellsa” (2012), gdzie w sposób nowatorski rozważam Wellsofskie sposoby narracyjnego wykorzystania zabiegu metafory w świetle teorii amalgamatów pojęciowych. Wskazuję na figuratywną właściwość samego zabiegu konfrontacji dwóch światów typowego dla fikcji fantastycznej, przy jednoczesnym zastosowaniu mechanizmu kognitywnego oddalenia. Udowadniam, że ten schemat był wykorzystywany już w wielu wcześniejszych dziełach różnych epok począwszy od średniowiecza. Wykazuję literackość motywu przemieszczenia się pomiędzy biegunami świata skonstruowanego na zasadzie dwudzielnych kontrastów, jak również sposoby sfunkcjonalizowania przez Wellsa wielorakich sieci znaczeń przez metodę tworzenia i dekodowania amalgamatu, co służy uwypukleniu porządku estetycznego tekstów. W następnym artykule „Post-Dickensian Style of Literary Portraiture in the Mimetic Fiction of ‘a Nawther’ H.G. Wells” (2014) tropię Wellsofskie zapożyczenia, przekształcenia i odejścia od sposobów portretowania wypracowanych przez Dickensa, od którego autor *Wehikułu czasu* uczył się technik literackiej charakterystyki postaci. Wskazuję na narracyjne funkcje tych przekształceń w nowelistyce Wellsa.

Badanie twórczości Wellsa doprowadziło mnie równolegle do rozważań nad teorią fikcji fantastycznej, przy uwzględnieniu literatury operującej motywami fantastycznymi, czemu dałam wyraz w rozdziale „The Fantastic as a Technique of Redynamizing Mimetic Fiction” (2014). Wskazuję w nim na zjawisko wielości i niewspółmierności współczesnych teorii fantastyki przy jednoczesnym pomijaniu tego tematu nawet w dużych i przekrojowych opracowaniach teoretycznoliterackich (np. Burzyńska, Markowski, *Teorie literatury XX wieku*, 2009). Rozważam cechy systemowe tekstów przynależących do literatury fantastycznej, rozróżniając w niej (za Zgorzelskim) dwa typy zjawisk: konfrontacji dwóch światów w ramach

fikcji fantastycznej i fantastycznego wtargnięcia elementu nadprzyrodzonego do świata mimetycznego dokonującego się w formule fikcji antymimetycznej. Wysuwam przy tym nową tezę, że oba typy zabiegów i dwa sposoby organizacji rzeczywistości fikcyjnej w ramach tych ponadgatunkowych typów fikcji służą redynamizacji mimetycznych sposobów budowania świata. Udowadniam to na przykładzie szeregu tekstów autorów anglojęzycznych: Henry'ego Jamesa, Thomasa Hardy'ego, H.G. Wellsa, Virginii Woolf, Williama Goldinga, Olive Schreiner i innych. Wykazuję, że teksty fantastyczne oraz teksty operujące zabiegiem fantastyczności budowane są o zasadę napięcia, która ujawnia ich naturę swoistego *arte-faktu*.

Zainteresowanie procesami interferencji gatunkowych zaowocowało również badaniami nad wpływem konwencji bajki i baśni na romanse naukowe H.G. Wellsa. Ten niepodejmowany dotąd w badaniach Wellsowskich temat zrealizowałam w publikacji „Do you read fables? Modern ones?” *Fable and Fairy-tale Strategies in the Early Scientific Romances of H.G. Wells* (2014). Udowadniam, że Wells używa zabiegów i motywów wziętych z wcześniejszych bajkowych i baśniowych tradycji gatunkowych do realizowania swojej strategii mitopoetyckiej, która służy mu do komentowania w literacki sposób post-Darwinowskich i Nietzscheańskich koncepcji ewolucji (i dewolucji) ludzkości jako gatunku i zbiorowości. Podobne zainteresowania badawcze rozwijałam w rozdziale „Medieval Tradition and Eschatological Perspective in ‘Under the Knife’ by H.G. Wells” (2015). Udowadniam sięganie przez Wellsa po starożytne, biblijne i średniowieczne gatunki i toposy. Wykazuję ich obecność w szeregu opowiadań, a następnie dokonuję szczegółowej analizy obecności tego typu elementów w opowiadaniu „Under the Knife”, które realizuje temat podróży kosmicznej przy wykorzystaniu elementów tradycyjnej konwencji wizji sennej.

W rozdziale „Apocalyptic Visions of the End of the World in the Fiction of H.G. Wells” (2015), rozwijam temat wpływu motywów apokaliptycznych i tradycji religijnej na odkrywanie i komunikowanie prawdy o człowieku. Wykazuję, że Wellsowi chodzi zawsze ostatecznie o wysunięcie na plan pierwszy komunikacji z czytelnikiem, który to poziom wzmacnia przez sygnały zaburzające spójność tekstu, a więc na poziomie systemowym, co prowadzi do uwypuklenia jakości artystycznych tekstów. Wells w ten sposób uwypukla fakt istnienia tekstu jako opowiedzianej historii, która jest swego rodzaju grą. Jednocześnie udowadniam, że jako absolwent biologii, Wells w artystyczny sposób używa metaforyzacji rozmaitych quasi-biologicznych konfrontacji, aby budować literackie ekstrapolacje społeczno-antropologicznych wzorców kryzysu cywilizacyjnego epoki schyłku wieków w swoich apokaliptycznych utworach prozatorskich. Tropię też ślady autorskiej świadomości, że stwarza gatunkowe *novum*, ujawniającej się w użyciu przez niego zabiegów parodystycznych.

Z kolei w tekście „Character Sketch and Its Fantastic Transformations: H.G. Wells’s ‘The Crystal Egg’” (2015) wracam do zagadnień Wellsowskiej charakterystyki postaci, badając wykorzystanie tradycyjnej konwencji szkicu charakterologicznego w opowiadaniu „Kryształowe jajko”, gdzie Wells stosuje zabieg konfrontacji dwóch światów do pogłębienia oglądu postaci. Rozważam nie tyle elementy charakterystyki bezpośredniej, ile Wellsowskie użycie charakterystyki niebezpośredniej przez schematy kompozycyjne. Konstytutywny dla gatunku fantastyki zabieg dwudzielnej budowy świata przedstawionego oraz inne pośrednie struktury narracyjne służą Wellsowi do zabawy z semantycznym i artystycznym potencjałem postaci małych ludzi, których literackie portrety nieodmiennie tworzy. Techniki autora odnoszę do wyłaniających się w końcu XIX wieku szerszych trendów w charakterystyce postaci literackich, takich jak: redukcjonizm, relatywizm, dezintegracja i degradacja. Argumentuję, że Wells świadomie używał tych zabiegów (za co naraził się angielskim modernistom), aby realizować swój cel artystyczny – uwypuklenia kryterium tekstualności, co w efekcie prowadziło do prowokowania czytelnika w procesie odbioru.

Dodatkowo oprócz artykułów o twórczości H.G. Wellsa i zabiegu fantastyki, będących owocem badań podjętych po uzyskaniu stopnia doktora, opisanych w Osiągnięciu II, moim istotnym wkładem w badania nowelistyki Wellsa jest monografia pod tytułem *H.G. Wells: The Literary Traveller in His Fantastic Short Story Machine* (Peter Lang 2016), która znacząco rozwija i poszerza tezy zawarte w rozprawie doktorskiej, jak też wypełnienia luk w badaniach zabiegów literackich w fantastycznych opowiadaniach autora. W tej książce śledzę rozmaite gatunkowe uwarunkowania literackich poszukiwań Wellsa w jego pierwszym okresie twórczości, gdy tworzył opowiadania, które przyczyniły się do jego sukcesu artystycznego i osobistego. Udowadniam istnienie gęstej sieci zapożyczeń literackich i nawiązań kulturowych w jego utworach, co warunkowało powodzenie jego rozmaitych eksperymentów literackich. Wskazuję również przyczyny krytyki jego twórczości przez angielskich modernistów prowadzącej do zmarginalizowania pozycji Wellsa w historii literatury angielskiej.

Badając typologię nawiązań literackich u Wellsa, odkrywałam szereg motywów bajkowych i baśniowych, co przełożyło się na poszukiwanie sposobów wykorzystania tego typu struktur w wybranych tekstach narracjach innych artystów: Stefana Themersona (z uwzględnieniem ilustracji jego żony Franciszki), zaprzyjaźnionego z nim filozofa Bertranda Russella oraz Johna Bergera. W rozdziale „Avant-garde Conventions Developed by the Themersons in *Mr Rouse Builds His House*” (2015) analizuję utwór Themersona dla dzieci *Pan Tom buduje dom*, który powstał jeszcze w Polsce (1936), zaś po II Wojnie Światowej (1950) ukazał się w tłumaczeniu na język angielski. Został on wznowiony w języku angielskim w 2014 r. przez londyńskie

wydawnictwo Tate Publishing, co świadczy o randze tej książki. Utwór ten przede mną nie doczekał się żadnego omówienia literaturoznawczego. Analizuję go zarówno w kontekście zaplanowanego odbioru przez czytelnika dziecięcego, jak również w kontekście awangardowego stylu odbioru zaprojektowanego z myślą o dorosłym, który czyta bajkę dziecku. W toku analizy dociekam narracyjnych źródeł zabiegów literackich i ilustratorskich w stosowanych przez małżeństwo Themersonów eksperymentalnych rozwiązaniach. Badam wpływ pewnych wypracowanych w tym utworze technik na późniejsze eksperymenty typograficzne rozwijane przez Stefana i Franciszkę Themersonów w ich innowacyjnej działalności wydawniczej w Londynie.

Efektom badań nad sposobami narracji przez elementy absurdu była analiza wywrotowego w swym wydźwięku elementarza *The Good Citizen's Alphabet* autorstwa Bertranda Russella, którą przedstawiłam w artykule „The Subversion of Citizenship and Education in Bertrand Russell's *Alphabet*” (2014). Ta niewielka książka, adresowana w równej mierze do dzieci, jak i do dorosłych, została wydana przez Themersonów w eksperymentalnym Gaberbocchus Press. W swej pracy analizuję nie tylko prowokacyjne, diagnozujące kryzys wartości definicje Russella ułożone w formie krypto-filozoficznego elementarza, ale też narracyjny efekt dialogiczny. Wyłaniający się z interferencji poszczególnych haseł z żartobliwymi ilustracjami stworzonymi przez Franciszkę Themerson. Mój artykuł miał na celu zapoczątkowanie badań poświęconych autorowi, który jest laureatem literackiej Nagrody Nobla za rok 1950, a którego twórczość literacka pomijana jest milczeniem.

Kontynuując badania nad narracjami literackimi w przewrotny sposób transponującymi problemy rzeczywistości, zajęłam się twórczością Johna Bergera, pisarza brytyjskiego, który żył na emigracji we Francji. Analizowałam przekształcenia bajkowych i baśniowych konwencji oraz tropów zaczerpniętych z powieści magicznego realizmu w jego wcześniej niezbadanej powieści o kryzysie współczesnej kultury zatytułowanej *King: A Street Story*. W artykule „The Ambiguous Identity of a Dog as a Mongrelized Storyteller in John Berger's *King* (1999)” (2015) analizuję zwłaszcza nie-ludzkie strategie narracyjne stosowane w ukształtowaniu głosu centralnej postaci psa o imieniu Król, którego pierwszoosobowa narracja odwraca perspektywę na historię bezdomności jego właścicieli. Omawiam zabiegi niepewności i stapiania się punktów widzenia oraz Bachtinowski efekt dialogiczności tekstu. Udowadniam, że działa to w kierunku podkreślenia efektu ambiwalentnej struktury świata i redynamizacji paradygmatów fikcji naturalistycznej.

Podjęmowane przeze mnie badania, których efektem są publikacje wskazane Osiągnięciu II, wykazują istnienie gęstych nawiązań literackich i kulturowych w często niepozornych lub

przewrotnych tekstach. Wykazuję, że współcześni twórcy, tacy jak Wells, Themersonowie, Russell i Berger używają rozmaitych i często bardzo zaawansowanych, choć na pierwszy rzut oka prostych środków do diagnozowania różnych aspektów kryzysu nowoczesności (a w przypadku Bergera kryzysu ponowoczesności). Jednocześnie proponuję bądź to nowe perspektywy, bądź omawiam zapomniane/mało analizowane dotąd teksty, koncentrując się głównie na twórczości pomijanych autorów.

Pozostałe osiągnięcia naukowe:

Zainteresowanie twórczością Browna, którego efektem było powstanie omówionego powyżej Cyklu 1, wyrosło z moich wczesnych badań nad literaturą regionalną Thomasa Hardy'ego. Przed uzyskaniem stopnia doktora opublikowałam trzy artykuły o zabiegach estetycznych w ukształtowaniu przestrzeni świata przedstawionego w wybranych powieściach z cyklu *Wessex Novels*. Pierwszym tekstem był artykuł „Quasi-documentary Aspects of the Fictional Space in *The Return of the Native* by Thomas Hardy” (1999), w którym omówiłam literackie techniki Hardy'ego zmierzające do budowania iluzji, że jego fikcyjny region Wessex jest częścią angielskiego krajobrazu. Następne dwa teksty: „The Fictional Space and Visual Arts in Three Wessex Novels” (2001) i „Fictionality of Space Motifs in Three Wessex Novels” (2003) badały sposoby przełamывania tej iluzji przez odwołania do sztuk wizualnych (pierwszy z nich) oraz przez zabiegi uwypuklające fikcyjność świata przedstawionego (drugi z nich).

Inna grupa moich wczesnych publikacji stanowiła przygotowanie do napisania rozprawy doktorskiej, gdzie testowałam na małą skalę centralną tezę o napięciach literackich w wybranych opowiadaniach Wellsa. To teksty „Niespełnienie horyzontu oczekiwań w opowiadaniu Herberta George'a Wellsa 'The Apple'” (2001), „The Birth of a Genre?: The Valley of Spiders by H.G. Wells” (2003) oraz „Structuring Uncertainty: An Attempt at Reading H.G. Wells' 'The Apple'” (2001), który był angielskojęzyczną wersją wspomnianego powyżej rozdziału „Niespełnienie horyzontu oczekiwań ...”. Podjęte w tych artykułach rozważania na temat dynamiki zabiegów literackich u Wellsa stanowiły również w dalszej perspektywie wczesny załączek prac nad cyklem artykułów o Wellsie zawartych w Osiągnięciu II, gdzie wychodzę w dalsze w stosunku do rozprawy doktorskiej (i do tych wczesnych artykułów) rozważania o zabiegach redynamizacji konwencji u badanego autora.

Badanie poezji Browna uwrażliwiło mnie z kolei na literackie strategie opowiadania o doświadczeniu osobistym, co równoległe do głównych nurtów moich badań zaczęłam zgłębiać w twórczości poetyckiej profesorów literatury szkockiej i angielskiej. Interesowało mnie to,

jaki wpływ na techniki komunikacji artystycznej ma wiedza literaturoznawcza autorów. W ramach tych rozważań opublikowałam rozdział „Dia-Logos i antynomia w *Aktach niestrzelistych* (2014) Andrzeja Zgorzelskiego” (2018) na temat konfesyjnej poezji profesora literatury angielskiej związanego z Uniwersytetem Gdańskim. Badam w nim obecność kategorii podwójnego odbiorcy oraz mechanizmy semiotyczne osobistego poetyckiego dzielenia się doświadczeniem. Innym profesorem literatury, tym razem szkockiej, którego twórczość poetycką analizowałam był Alan Riach. Autor związany jest z Uniwersytetem w Glasgow w Szkocji, a wcześniej również z University of Waikato w Nowej Zelandii i jest definiowany jako szkocko-nowozelandzki poeta. Interesowały mnie struktury szkocko-transoceanicznej tożsamości wyłaniające się z jego wierszy utrzymanych w konwencji liryków osobistego wyznania, co zaprezentowałam w artykule „The ‘Intersecting lines’ and ‘Coordinate points’: Lyrical Ways of Making Connections in *Homecoming* by Alan Riach” (2020).

Z kolei pod wpływem zgłębiania motywów transcendencji, kultury duchowej i motywów świętości w twórczości Browna, (zagadnienia omówione w Osiągnięciu I), postawiłam również pytanie badawcze o to, jak w szerszej perspektywie realizowane są narracje świętości w literaturze i kulturze. Starłam się dociec, jak można to zagadnienie badać przy przyjęciu perspektywy nauk humanistycznych, a nie studiów teologicznych czy religioznawczych. Wynikłe z tych rozważań publikacje są moim nowatorskim wkładem w badania nad świętością pojmowaną jako multiwalentny i nadal bardzo nośny motyw, jak również wszechobecny w różnych dziedzinach sztuki paradygmat narracyjny. W rozdziale „Parę uwag o kategorii świętości z perspektywy nauk humanistycznych. Rekonesans badawczy” (2018) podejmuję namysł nad tym, jak doprecyzować pojęcie świętości jako motywu narracyjnego. W ramach dyskusji rozważam świętość po pierwsze wychodząc z perspektywy językoznawstwa, a dalej jako topos i archetyp funkcjonujący w ramach kulturowo uwarunkowanych paradygmatów. Badam, jak rozmaite konceptualizacje świętości zdeterminowały powstanie gatunków i wzorców snucia opowieści (storytelling) opartych o model hagiograficzny. Odwołuję się do ustaleń polskich literaturoznawców (m.in. Kudyba, Chojnowski) oraz do osiągnięć badaczy zagranicznych reprezentujących nie tylko literaturoznawstwo, ale też inne dziedziny (m.in. Callois, Otto, Eliade). Wskazuję, że humanistyczny namysł nad świętością jest w swej najgłębszej istocie namysłem nad koncepcją człowieka.

W „Introduction” (wstęp opatrzonej bibliografią) do zredagowanej przeze mnie monografii wieloautorskiej *Sanctity as a Story: Narrative (In)variants of the Saint* (2021), nakreśliłam pole badawcze całej książki i jej cel prześledzenia narracyjnych modeli świętości w różnych wiekach i gatunkach. Twierdzę przy tym, że opowieść (story) może być rozumiana odmiennie z

perspektywy różnych dyscyplin humanistycznych, które używają rozmaitych wzorców konceptualizacji świętości. Sugeruję, że jeśli kultura oraz różne dziedziny sztuki nadal używają paradygmatu świętości to dlatego, że jest on dla nich ważki i wiąże się z określonymi schematami komunikacyjnymi. Przekłada się to na określone struktury narracyjne związane ze świętością, które dominują w rozmaitych dyscyplinach i subdyscyplinach humanistycznych. W rozdziale „Sanctity as a Story? Preliminary Remarks on the Narrative Aspects of Sanctity” opublikowanym w tej samej monografii podejmuję rozważania teoretyczne nad tym, w jaki sposób można mówić o świętości jako opowieści. Dokonuję przeglądu interdyscyplinarnych teoretycznych zagadnień związanych z pojęciem świętości rozumianej jako motyw bądź model narracyjny, z którym ściśle jest związana dyseminacja pewnych elementów aksjologicznych i semiotycznych, nie tylko zresztą w kulturze chrześcijańskiej czy post-chrześcijańskiej, ale wszędzie na świecie, gdzie ludzie rozpoznają sferę sacrum. Narracje świętości, czyli opowiadanie o niej, zawsze pozwalają przewyciężyć jej konceptualną abstrakcyjność. Dyskusja zmierza do wyróżnienia spektrum problemów związanych z tekstualnością paradygmatu świętości oraz sposobów jego obecności w tekstach. Staram się ukazać, że teksty operujące tym motywem projektują określone sposoby odczytywania świętości. Wykazuję, że gdziekolwiek w tekstach pojawiają się motywy świętości, są one złożonym zjawiskiem o naturze semiosfery w rozumieniu Lotmana. Świętość, jak twierdzę, nie jest pojedynczym znakiem, ale przestrzenią dialogicznej interferencji pewnych elementów ją definiujących, z czego dopiero wtórnie wyłania się znaczenie.

Wśród moich innych osiągnięć naukowych są także publikacje, w których proponuję przyjęcie literaturoznawczej perspektywy na narracje filmowe, wykazując, że daje to efekt w naświetleniu dodatkowych, a nawet dominujących funkcji tych komunikatów. Pod wpływem prac nad zagadnieniami omawianymi w Osiągnięciu II, szczególnie zgłębiania działalności artystycznej małżeństwa Themersonów, zainteresował mnie temat obecności utrwalonych strategii tradycyjnego sposobu opowiadania historii (storytelling) w awangardowych etiudach filmowych i artystycznych filmach użytkowych. W efekcie tych badań opublikowałam rozdział pod tytułem „Filmic Storytelling through Centrality of Artefact in Roman Polanski's *Dwaj ludzie z szafą* [Two men and a wardrobe] (1958)” (2016) o strukturach narracyjnych we wczesnej szkolnej etiudzie filmowej Romana Polańskiego. Rozważam w nim artystyczne, kulturowe i literackie asocjacje użycia motywu szafy przez reżysera, śledząc jednocześnie liczne powinowactwa tej etiudy filmowej z przedwojennym awangardowym filmem Franciszki i Stefana Themersonów *Przygody człowieka poczciwego*. Zwracam szczególnie uwagę na liminalne motywy autobiograficzne w obu filmach, wskazując na rolę strategii ambiwalencji

oraz wykorzystanie zabiegów rodem z teatru absurdu dla oddania tematyki współczesnego kryzysu człowieka pozbawionego domu lub zmuszonego do emigracji.

Moje badania nad strukturami narracyjnymi etiud filmowych zainteresowały naukowców reprezentujących subdyscyplinę marketingu. Specjaliści z londyńskiej szkoły wyższej Bayes Business School do wygłoszenia wykładu „The Timeless Exigencies of Modern Storytelling: Palimpsests of Narrativity Ingrained in the Human Brain, Literature and Culture” (18.11.2021) w ramach Bayes Management Research Workshop Series. Celem wykładu było wspomaganie ich poszukiwań nowej optymalnej strategii marketingowej promowania Bayes Business School przez krótkie filmy reklamowe po zmianie patrona. Konsultacje przebiegały niedługo po tym, jak instytucja zrezygnowała ze swego dotychczasowego patrona Sir Johna Cassa, żyjącego na przełomie XVII i XVIII wieku parlamentarzysty i filantropa angielskiego, którego historia zawodowa okazała się być uwikłana w handel niewolnikami i przyjęła za nowego patrona Thomasa Bayesa, osiemnastowiecznego teologa i matematyka. Zamówiony przez szkołę wyższą wykład i następująca po nim dyskusja miały na celu zidentyfikowanie kluczowych paradygmatów storytelling, których warto użyć, aby osiągnąć lepsze efekty reklamowe. Przedstawione mi do konsultacji przed wykładem reklamy szkoły stworzone bezpośrednio po zmianie patrona były monotonne i nieskuteczne w ocenie władz uczelni. Po moim wykładzie zmieniono reklamy filmowe szkoły, stosując zaproponowane przeze mnie techniki narracyjne.

Interdyscyplinarny namysł nad strukturami narracyjnymi w tekstach literackich, dziełach filmowej awangardy i filmach reklamowych inspirował mnie dalej do odkrywania sposobów tworzenia narracji w filmowych reklamach perfum, w których ukształtowanie artystyczne warstwy narracyjnej w oparciu o modele literackie ma określone funkcje perswazyjne. Te badania przyniosły efekt w postaci artykułu pod tytułem „Communicative Anosmia and Poetics of Storytelling in Perfume Commercials” (2022), gdzie stosuję metodologię literaturoznawczą poszerzoną o elementy interdyscyplinarnej dziedziny narratologii. Wskazuję, jak liczne kody kulturowe oraz narracyjne, mające swoje źródła w paradygmatach literackich, mają za zadanie stymulować emocje odbiorcy, a tym samym kompensować brak technicznych możliwości przekazania zapachu przez medium filmowe.

Podejmowanie tego typu interdyscyplinarnych rozważań naukowych inspirowało mnie też do współpracy z badaczami reprezentującymi różne pokrewne dyscypliny nauk humanistycznych i społecznych, szczególnie do podejmowania wspólnego wysiłku publikacyjnego w ramach monografii wieloautorskich oraz w ramach numeru tematycznego czasopisma, gdzie podejmowałam się roli redaktora bądź współredaktora. Współredagowałam monografię wieloautorską z dyscypliny nauk o komunikacji społecznej i mediach *Old and New*

Mixed Together: Communication and Culture in the New Media Era (wraz z Urszulą Doliwą, Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, 2016). Następnie współredagowałam (wraz z Tomaszem Żurawlewem) monografię wieloautorską *Święci i świętość w języku, literaturze i kulturze* (Universitas 2018), w której swoje badania opublikowało dwudziestu siedmiu polskich autorów reprezentujących różne dyscypliny nauk humanistycznych, głównie językoznawstwo i literaturoznawstwo. Mój wkład w prace redakcyjne w powyższych publikacjach omawiam w załączonym Wykazie osiągnięć naukowych.

Zredagowałam monografię wieloautorską *Sanctity as a Story: Narrative (In)variants of the Saint* (Peter Lang, 2020), gdzie swoje rozdziały opublikowało 6 polskich i 3 zagranicznych badaczy z USA, Litwy i Danii. Artykuły reprezentowały literaturoznawstwo, językoznawstwo, studia nad kulturą i religią oraz filmoznawstwo, teatrologię i studia interdyscyplinarne.

Współredagowałam również dwujęzyczny numer specjalny „Narracja w reklamie” / „Narrative in Advertising” czasopisma *Media Biznes Kultura* (2022). Byłam autorką koncepcji tomu, napisałam zaproszenie do publikacji definiujące zakres tematyczny oraz dokonałam wyboru i omówienia bibliografii tematycznej mającej zainspirować przyszłych autorów. W tomie tym na moje zaproszenie opublikowało swoje prace m.in. czterech znamienitych specjalistów amerykańskich reprezentujących nauki o komunikacji społecznej i mediach oraz subdyscyplinę marketingu, w tym Arthur Asa Berger zajmujący się interdyscyplinarnymi badaniami narratologicznymi. Do tego numeru napisałam „Słowo wstępne” (wraz z Moniką Przybysz, przy czym byłam główną autorką tekstu, a współautorka konsultowała go merytorycznie).

Niejako na marginesie moich badań literaturoznawczych pozostaje fakt, że na początku swej drogi naukowej zajmowałam się metodyką nauczania literatury, publikując (we współautorstwie, mój udział około 33%, opisany w Wykazie osiągnięć naukowych) artykuł „Teaching Practical English and Literature to Tempus Students at WSP in Olsztyn” (1999) na temat innowacyjnego programu studiów dwuprzedmiotowych w ramach programu TEMPUS DUET. Dodatkowo po śmierci polskiego literaturoznawcy Andrzeja Zgorzelskiego opublikowałam tekst „Wskazujący drogę ‘daleko dalej’. Parę myśli o profesorze Andrzeju Zgorzelskim” (2019) na temat jego wizji akademickiego etosu związanego z nauczaniem literatury i literaturoznawstwa.

Moje osiągnięcia naukowe choć podejmują szeroki zakres zagadnień redynamizacji sposobów tworzenia opowieści w literaturze różnych gatunków, to przewija się w nich wspólny cel rozwijania badań literaturoznawczych poprzez konsekwentne analizowanie kluczowych

aspektów twórczości nieznanych lub pomijanych autorów. Jednocześnie podejmuję się rewidowania uproszczonych schematów myślenia o tych twórcach w historii literatury (jak kategoria literatury niskoartystycznej przypięta Wellsowi przez modernistów, lub myślenie o Brownie jako o pisarzu powtarzalnych opowieści i anachronicznego mitu – co jest obecnie dominującym uproszczeniem funkcjonującym w odniesieniu do jego osoby w szkockim literaturoznawstwie). Moje badania wskazują miejsce w historii literatury pewnych całkowicie przemilczanych tekstów. Realizując badania narratologiczne w zakresie zabiegów literackich w filmach krótkometrażowych, czy narracji o świętości w literaturze i kulturze wchodziłam na dynamicznie rozwijający się obecnie obszar badań interdyscyplinarnych. Publikowałam zarówno w czasopiśmie ogólnopolskich (często w ich numerach anglojęzycznych adresowanych do zagranicznych odbiorców), jak i w czasopiśmie światowej rangi, jak np. *Short Fiction in Theory and Practice* wydawnictwa Intellect, które to czasopismo, choć niedoceniane w Polsce, jest jednym z najważniejszych czasopism zajmujących się teorią i analizą opowiadań literackich. Publikowałam rozdziały, monografie i książki pod moją redakcją/współredakcją w wydawnictwach zagranicznych (Peter Lang, Cambridge Scholars Publishing) i ogólnopolskich o uznanej renomie (Universitas, Semper, Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego). Zależało mi przede wszystkim, aby docierać do szerokiego grona czytelników interesujących się literaturą i narratologią. Polskie monografie wieloautorskie w języku angielskim, w których publikowałam teksty o Brownie, docierają przy tym do międzynarodowego odbiorcy, o czym mogłam się przekonać podczas moich staży w Wielkiej Brytanii.

5. Informacja o wykazywaniu się istotną aktywnością naukową albo artystyczną realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej.

Na początku mojej kariery naukowej w dniach 14-28.06.1998 odbyłam staż naukowy w ramach międzynarodowego programu Trans-European Mobility Programme for University Studies TEMPUS (PHARE) 'DUET'. Realizowałam go wyjeżdżając na University of Exeter w Wielkiej Brytanii, gdzie prowadziłam badania nad twórczością Thomasa Hardy'ego oraz konsultowałam swoje pomysły naukowe z angielskimi literaturoznawczymi. Przygotowałam również program nauczania literatury na studiach dwuprzedmiotowych Tempus Duet pedagogika-filologia angielska na WSP w Olsztynie (realizacja w roku akademickim 1998/1999). Efektem stażu były trzy publikacje na temat powieści Thomasa Hardy'ego (1999, 2001, 2003) oraz publikacja „Teaching Practical English and Literature...” (1999).

W dniach 14-27.03.2004 odbyłam kwerendę biblioteczną w Bibliotece Brytyjskiej w Londynie, University College London i Bromley Local Studies Library (biblioteka w miejscu urodzenia H.G. Wellsa) w celu zebrania materiałów do rozprawy doktorskiej na temat nowelistyki autora *Wehikułu czasu*. W dniach 19-26.12.2006 odbyłam następną, kwerendę w Bibliotece Brytyjskiej w Londynie w celu uzupełnienia bibliografii do pracy doktorskiej. W tym czasie konsultowałam też wyniki moich badań z angielskimi specjalistami zajmującymi się twórczością H.G. Wellsa – dr Stevenem McLeanem, prof. Patrickiem Parrinderem i innymi naukowcami brytyjskimi i światowymi, z którymi miałam okazję dyskutować w czasie konferencji Międzynarodowego Towarzystwa Wellsowskiego *H.G. Wells: New Directions*, w Conway Hall w Londynie (23.09.2006), gdzie wygłosiłam wystąpienie pt. „‘As if the real was a mere veil to the fantastic’: The Subversive Dynamics of the Fantastic in H. G. Wells’s Short Stories”. W dniach 8-14.09.2013 odbyłam trzecią kwerendę biblioteczną w The British Library w Londynie w celu uzupełnienia bibliografii do monografii *H.G. Wells: The Literary Traveller in His Fantastic Short Story Machine* (Peter Lang 2016) oraz zgromadzenia materiałów do cyklu rozdziałów i artykułów o H.G. Wellsie, B. Russellu, F. i S. Themersonach, R. Polańskim i J. Bergerze.

Już po uzyskaniu stopnia doktora, w dniach 17.01-28.02.2016 odbyłam sześciotygodniowy staż Bednarowski Trust Visiting Fellowship w Szkocji przyznany mi na drodze procedury konkursowej. Staż obejmował prowadzenie badań naukowych, konsultacje naukowe i kwerendy biblioteczne w celu zebrania materiałów na temat twórczości George’a Mackaya Browna, w tym na temat szkockich oraz północnoeuropejskich wpływów widocznych w tej twórczości. Badania prowadziłam na szkockich uniwersytetach: University of Aberdeen; University of the Highlands and Islands w Kirkwall (Orkady); University of Glasgow. Celem stażu były też rozległe konsultacje naukowe z pracownikami naukowymi tych uniwersytetów pozwalające na weryfikację moich pomysłów na temat wpływu kultury i filozofii szkockiej na twórczość George’a Mackaya Browna. Podczas trzytygodniowej pracy na Uniwersytecie w Aberdeen gromadziłam i badałam niezbędne materiały oraz konsultowałam się ze specjalistami filozofii szkockiej: dr Nigelem Dower, prof. Robinem Cameronem, prof. Janem B. Deręgowskim, dr Paulą Sweeney, dr Luçą Moretti i dr Nathanielem Jezi; ze specjalistami literatury szkockiej prof. Timothy C. Bakerem i dr Helen Lynch; jak również ze szkocką storytellerką Grace Banks. W czasie dwóch tygodni pracy na Uniwersytecie Wyżyn i Wysp w Kirkwall na Orkadach (University of the Highlands and Islands) oprócz analizowania zgromadzonej literatury przedmiotu i podmiotu konsultowałam swoje pomysły z prof. Donną Heddle, uczestniczyłam w pracach naukowych zespołu Institute for Northern Studies, w tym w

seminariach naukowych z doktorantami prof. Donny Hedde, w dyskusjach z prof. Alexandrą Sunmark oraz z dr Ragnhild Ljosland. Z tą ostatnią specjalistką odbyłam terenowe konsultacje naukowe w miejscach związanych z Brownem – sugerując jej opracowanie ścieżek turystycznych obejmujących miejsca związane z pisarzem (ścieżkę taką stworzyła ona w Stromness w 2022 r.). Spotkałam się też z niezależną teolożką i badaczką twórczości Browna dr Alison Grey, z orkadyjskim storytellerem Tomem Muirem (dyrektorem Muzeum w Kirkwall). Odbyłam liczne konsultacje z żyjącymi przyjaciółmi i członkami rodziny Browna: poetką Yvonne Graey, poetką i pisarką Morag MacInnes (córką malarza Iana MacInnesa – przyjaciela Browna z czasów szkolnych) i jej mężem pisarzem Johnem McGillem, przyjaciółką Browna i pisarką Joaną Ramsey, małżonkiem siostrzenicy Browna Frazerem Dixonem, oraz badaczem twórczości Browna, a prywatnie przyjacielem pisarza Brianem Murrayem. Wszystkie te spotkania pozwoliły mi na zgłębienie biografii Browna, umiejscowienie go na tle społeczno-kulturowym oraz na sformułowanie hipotez na temat etosu pisarza w wizji Browna, które to hipotezy następnie weryfikowałam w badaniach naukowych. W ramach tygodniowych badań naukowych na Uniwersytecie Glasgow konsultowałam swoje pomysły z czołowymi profesorami literatury szkockiej Alanem Riachem i Douglasem Giffordem, z teolożką i badaczką Browna dr Linden Bickett oraz z badaczką literatury szkockich wysp dr Alexandrą Campbell. Praca naukowa na szkockich uniwersytetach w czasie sześciotygodniowego Bednarowski Trust Visiting Fellowship zaowocowała 1) przygotowaniem zrębów wystąpienia „The Literature of the Orkney Islands. George Mackay Brown and Others” (24.11.2016 UW); 2) przygotowaniem wstępnych założeń wystąpienia o poezji szkockiej poetki Elizabeth Burns (27.10.2016 UWM), 3) przygotowaniem wystąpienia o toposie wyspy w poezji szkockiej (23.09.2016 UW), 4) pomysłem na referat na temat semantyki aksjologicznej w poezji orkadyjskiej (17.11.2016 UWM), oraz 5) napisaniem części referatu o estetyce percepcji zmysłowej w poezji Browna na konferencję zagraniczną (15.05.2016 UHI). Innym wymiernym rezultatem prowadzonych w tym czasie badań są rozdziały opublikowane w monografiach wieloautorskich „The goings-on inside the house’ and Figurative Use of Fairy-tale Characters in *Keepers of the House* by George Mackay Brown” (2016) oraz „Exploring Identity through the Melancholic Muse and Nostalgic Narrative in *The Storm* and *Fishermen with Ploughs* by George Mackay Brown” (2017). Formą wykorzystania zdobytej wiedzy były zarazem wykłady popularyzujące wiedzę o szkockich Orkadach i o George’u Mackayu Brownie (np. maj i grudzień 2016 w Działdowie i Giżycku).

Staż naukowy Bednarowski Trust Visiting Fellowship został następnie dwukrotnie rozszerzony o dodatkowe ramy czasowe w celu umożliwienia mi dalszych konsultacji

naukowych oraz prezentacji wyników moich badań na forum szkockim oraz ogólnościowym. Część druga stażu w dniach 12-20.04.2016 została przyznana w celu wygłoszenia referatu na III International St. Magnus Conference Visualising the North (14-16.04.2016, Kirkwall) oraz prowadzenia dalszych badań naukowych na University of the Highlands and Islands w Kirkwall. Odbyłam cenne konsultacje naukowe z włoską specjalistką od literatury szkockiej prof. Carlą Sassi, muzykologiem dr Benem Whitworthem oraz poetką Yvonne Gray. Praca naukowa zaowocowała pomysłem na konferencję „Święci i świętość w języku, literaturze i kulturze”, oraz stanowiła początek moich badań nad narracyjnymi aspektami toposu świętości u Browna, co przyniosło publikację rozdziału „(Nie)świętość rzeczy najmniejszych a aksjologiczna poetyka codzienności w *Antologii z wyspy fok* George’a Mackaya Browna” (2018). Dzięki mojej współpracy ze specjalistami studiów szkockich zostałam w czasie pobytu na Orkadach zaproszona do międzynarodowego towarzystwa naukowego Association for Scottish Literary Studies (ASLS) oraz do pełnienia w latach 2016-2017 funkcji członkini International Committee tego towarzystwa. Staż naukowy w kwietniu 2016 stanowił początek pracy nad wystąpieniem „Transgressing the Local through Dialogic Gocality and Temporal Displacement in George Mackay Brown’s Writing”, które wygłosiłam w następnym roku w Kanadzie. Część trzecia stażu naukowego odbyta w dniach 18-26.06.2017 obejmowała dofinansowanie w ramach Bednarowski Trust Visiting Fellowship wyjazdu na konsultacje naukowe ze światowymi specjalistami literatury szkockiej w ramach II World Congress of Scottish Literatures „Dialogues and Diasporas” w Vancouver, na Simon Fraser University. W ramach tego wyjazdu konsultowałam swoje pomysły naukowe na temat zagadnień storytellingu archipelagicznego w kontekście obrazowania codzienności w twórczości Browna ze światowej sławy specjalistami studiów szkockich: prof. Caroline McCracken-Flesher, prof. Leith Davis, prof. Derrick McClure, prof. Carlą Sassi, dr Petrą Johaną Poncarovą i innymi. Zostałam również zaproszona do napisania 11 haseł biograficznych na temat poszczególnych pisarzy i storytellerów szkockich [Grace Banks, Pam(ela) Besant, Rhoda Butler, J. Storer Clouston, Christina Mackay Costie, Yvonne Gray, Alastair Mackie, David Malcolm, Tom Muir, Alan Riach, Stanley Robertson] do słownika biograficznego *The Edinburgh Biographical Dictionary of Scottish Writers* pod redakcją Caroline McCracken-Flesher i Alana Riacha, Edinburgh University Press. Z uwagi na znaczny zakres prac redakcyjnych tom ten jest jeszcze w druku choć miał pierwotnie ukazać się w 2021 r. i jest od tego czasu ogłoszony do sprzedaży na stronach internetowych. W czasie pobytu na trzeciej części Bednarowski Trust Visiting Fellowship w Kanadzie zaczęłam badać użycie zabiegu ewokalizacji u Browna, co dwa lata później zaowocowało wystąpieniem na konferencji w Wiedniu (20.09.2019) oraz publikacją

„Soundscapes, Evocalization and Poetics of the Everyday in ‘An Epiphany Tale’ by George Mackay Brown” (2021). Wszystkie trzy części stażu Bednarowski Trust Visiting Fellowship pozwoliły mi ponadto prowadzić badania nad kategorią storytelling w literaturze i mediach, skonsultować moje pomysły i poszerzyć wiedzę na temat wzajemnego oddziaływania literatury i innych sztuk/mediów. Nawiązałam zarazem kontakty naukowe, które pięć lat później dały efekt w zaproszeniu przez Bayes Business School w Londynie do wygłoszenia naukowego wykładu „The Timeless Exigencies of Modern Storytelling...” (2021).

W dniach 5-17.12.2021 odbyłam staż naukowy na Uniwersytecie Cambridge, Wielka Brytania, gdzie przeprowadziłam konsultacje naukowe z prof. Sarah Dillon, z Faculty of English oraz badania naukowe na Uniwersytecie Cambridge. Efektem stażu było dogłębne zbadanie tematu struktur narracyjnych w mediach nieliterackich i ich literackich wzorców, co zaowocowało współredakcją tomu tematycznego *Narracja w reklamie / Narrative in Advertising* czasopisma *Media Biznes Kultura* (2022) oraz publikacją w tym numerze mojego artykułu „Communicative Anosmia and Poetics of Storytelling in Perfume Commercials”.

W dniach 08-30.01.2023 odbyłam staż naukowo-dydaktyczny Visiting Fellowship w New College na University of Edinburgh, Wielka Brytania. W ramach badań naukowych studiowałam rękopisy, korespondencję i inne dokumenty George’a Mackaya Browna w archiwach National Library of Scotland oraz w George Mackay Brown Papers Centre of Research Collections University of Edinburgh. Owe archiwalne materiały są wyłączone z wypożyczania przez kancelarię prawną Jenny Brown Associates, chroniącą spuściznę literacką pisarza, jednak otrzymałam stosowne pozwolenia na dostęp do nich po przedstawieniu moich dotychczasowych osiągnięć naukowych i celu dalszych badań. Odbyłam konsultacje naukowe z pracownikami naukowymi New College Uniwersytetu w Edynburgu: prof. Alison Jack i dr Linden Bicket; konsultacje naukowe z kuratorami rękopisów literackich Browna dr Paulem Barnaby z Centre of Research Collections University of Edinburgh i dr Colinem McIlroyem z National Library of Scotland; konsultacje naukowe z przyjacielem Browna, emerytowanym twórcą programów literackich BBC i szkockim storytellerem Davidem Campbellem; konsultacje naukowe z pisarzem szkockim, dziennikarzem BBC Stewartem Connem; konsultacje naukowe z niezależnymi badaczami przybyłymi na seminarium *Scottish Literature and the Religious Imagination*, gdzie wygłosiłam wykład pod tytułem „Sanctity as a Story”. Ponadto współprowadziłam cztery godziny dydaktyczne ze studentami School of Divinity, New College z tematyki religijnej poezji szkockiej (wraz z dr Linden Bicket i prof. Alison Jack). Staż był finansowany z Funduszy Europejskich, projekt nr POWR.03.05.00-00-Z310/17 pn. „Program Rozwojowy Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie”. Przyznano mi

go w drodze procedury konkursowej. Jego efektem było opublikowanie artykułu „Littoral Impressionism in *The Wreck of the Archangel* by George Mackay Brown” (2023), oraz przygotowanie rozdziału „Narrative Celebrations of Femininity in the Short Stories of George Mackay Brown”, który ma się ukazać w monografii wieloautorskiej *His Stories and Her Stories*, pod red. Andrew Jenningsa, w wydawnictwie Brepols (planowany druk 2025). W dniach 09-17.12.2023 otrzymałam rozszerzenie stażu naukowego Visiting Fellowship w School of Divinity, New College, University of Edinburgh, w celu kontynuowania badań nad rękopisami George’a Mackaya Browna w Centre of Research Collections University of Edinburgh, oraz dalszych konsultacji naukowych: z prof. Penny Fielding oraz z dr Peterem Adkinsem ze School of Literatures, Languages and Cultures, University of Edinburgh. Efektem stażu odbytego w grudniu 2023 r. była publikacja artykułu „Dysharmonia świata a poetyckie dociekanie prawdy w liryce George’a Mackaya Browna” (2024). Materiały zgromadzone w czasie obu etapów University of Edinburgh Visiting Fellowship odbytego w 2023 r. planuję wykorzystać do monografii naukowej pod tytułem *‘Lesser mysteries of art’: Storytelling and Precarity in George Mackay Brown’s Short Stories*, nad którą obecnie pracuję. Wydaniem książki wstępnie jest zainteresowane wydawnictwo Edinburgh University Press.

6. Informacja o osiągnięciach dydaktycznych, organizacyjnych oraz popularyzujących naukę lub sztukę.

6.1 Osiągnięcia dydaktyczne:

Prowadziłam i/lub prowadzę następujące wykłady: wstęp do literaturoznawstwa; historia literatury angielskiej; wybrane zagadnienia z literatury angielskiej; wykład monograficzny przegląd szkół badawczych we współczesnym literaturoznawstwie. Lista ta obejmuje również wykłady, które stworzyłam od podstaw w oparciu o moje zainteresowania naukowe: literaturoznawstwo a storytelling (wykład specjalizacyjny na studiach II stopnia); storytelling a literackie obrazy przestrzeni miasta (wykład specjalizacyjny na studiach II stopnia); storytelling w literaturze i kulturze (wykład specjalizacyjny na studiach I stopnia); literatura w nauczaniu (studia II stopnia); strategie studiowania, rozwój osobisty a kluczowe kompetencje badawcze (studia I stopnia); architektonika literatury i kultury brytyjskiej (przedmiot humanizujący w języku angielskim dla studentów I stopnia kierunków technicznych).

Na przestrzeni lat pracy zawodowej prowadziłam następujące ćwiczenia: wstęp do literaturoznawstwa; historia literatury angielskiej; wybrane zagadnienia z literatury anglojęzycznej; praktyczna nauka języka angielskiego (pisanie, czytanie, konwersacje, nauczanie zintegrowane); pisanie tekstów naukowych; czytanie tekstów naukowych, zajęcia specjalizacyjne. Na potrzeby kierunku filologia angielska w zakresie nauczania języka angielskiego stworzyłam autorski program nauczania ćwiczeń: literatura w nauczaniu na trzecim etapie edukacyjnym (studia II stopnia) oraz literatura w nauczaniu na drugim etapie edukacyjnym (studia I stopnia).

Prowadziłam/prowadzę następujące seminaria dyplomowe: trzy zakończone seminaria licencjackie na tematy 1) przestrzeń w opowiadaniach literackich, 2) czas i przestrzeń w prozie, 3) strategie narracyjne w literaturze i kulturze; oraz dwa magisterskie – storytelling w tekstach literatury i kultury (pierwsze zakończone obronami i drugie rozpoczęte w cyklu 2024/2025, na które zgłosiło się dwadzieścia jeden osób). Mój dorobek promotorski obejmuje łącznie czterdzieści cztery obronione prace dyplomowe z zakresu literatury i filmu krajów angielskiego obszaru językowego, w tym dwanaście prac magisterskich i trzydzieści dwie prace licencjackie.

Wiedzą na temat literatury i kultury szkockiej dzieliłam się również prowadząc zajęcia dydaktyczne na uczelniach zagranicznych – na Uniwersytecie w Edynburgu (omówiony powyżej staż naukowo-dydaktyczny) oraz na Łotwie. W ramach wyjazdu Erasmus+ Programme Staff Mobility for Teaching (3-7.02.2020) przeprowadziłam osiem godzin dydaktycznych wykładów i konwersatoriów z dziedziny literatury i kultury szkockiej na Latvia University of Life Sciences and Technologies w Jelgavie.

Swoją pasję dydaktyczną i naukową realizuję również jako opiekun koła naukowego pod nazwą Studenckie Koło Inicjatyw Anglistycznych Anglo-Cooltura Juniors, które założyłam 04.01.2014. W ramach tej działalności wspomagam studentów w zdobywaniu doskonałości akademickiej oraz sprawuję merytoryczną opiekę nad ich aktywnością naukową i popularyzatorską, czego efektem są m.in. następujące osiągnięcia:

- czterdzieści jeden referatów z zakresu literatury i kultury krajów angielskiego obszaru językowego wygłoszonych na konferencjach naukowych (w tym dwa wyróżnione i dwa zdobyły drugie miejsca);
- dwie publikacje punktowane – rozdział w monografii krajowej (druk 2022), rozdział w monografii zagranicznej (druk 2023); trzy dalsze publikacje krajowe ukażą się w 2025 r.;

- liczne studenckie wystąpienia popularyzujące kulturę krajów angielskiego obszaru językowego na UWM i w instytucjach zewnętrznych;
- członek mojego koła, jako jeden z sześciu delegatów, będzie reprezentował Polskę w międzynarodowym projekcie ConSIMium w Brukseli (luty 2025) – symulacja pracy Rady Unii Europejskiej. Wybrany został na drodze eliminacji krajowych na podstawie wypracowanych pod moją opieką osiągnięć naukowych.

6.2 Osiągnięcia organizacyjne:

W latach 2015-2018 byłam członkiem Rady Wydziału Humanistycznego UWM. W latach 2019-2022 byłam członkiem Wydziałowego Zespołu ds. Promocji i Wizerunku. Od początku stycznia 2023 r. do chwili obecnej jestem członkiem Rady Naukowej Dyscypliny Literaturoznawstwo na UWM. Od stycznia 2023 r. jestem sekretarzem *Acta Neophilologica*, czasopisma naukowego działającego na Wydziale Humanistycznym UWM, gdzie otaczam wybrane artykuły opieką merytoryczną. Byłam opiekunem roku sześciu roczników studentów filologii angielskiej i filologii angielskiej w zakresie nauczania języka, studia pierwszego i drugiego stopnia. Pełniłam również funkcję Wydziałowego Opiekuna ds. Wsparcia Psychologicznego na Wydziale Humanistycznym UWM (8.05.2023-30.09.2024).

6.3 Osiągnięcia popularyzujące naukę

6.3.1 Programy autorskie:

Opracowanie koncepcji i realizacja eksperymentalnego interdyscyplinarnego programu edukacji wielozmysłowej w oparciu o opowieść mówioną „RYBKA-BAJKA” z zakresu teatr-nauka-doświadczenie dla około dwustu pięćdziesięciu dzieci w wieku od pięciu do siedmiu lat z przedszkoli i szkół podstawowych (UWM 01-04.12.2013). W pierwszej części programu realizowane było pięć różnych bajkowych przedstawień teatralnych w języku angielskim, każde złożone z czterech do pięciu etiud teatralnych, i powiązane z nimi warsztaty językowe. Przedstawienia oraz warsztaty przygotowane były w ramach opracowanej przeze mnie formuły w czasie zajęć praktyczna nauka języka angielskiego: konwersacje. Drugą częścią programu były biologiczne opowieści o rybach i doświadczenia w zakresie poznawania środowiska naturalnego Warmii i Mazur realizowane przez pracowników Wydziału Nauk o Środowisku (Katedra Rybactwa Jeziorowego i Rzecznego). Program poprowadzony na tym wydziale

powstał według zaproponowanej przeze mnie formuły. Elementem promocji medialnej był konkurs z nagrodami na najlepszy reportaż prasowy i radiowy dla studentów Instytutu Dziennikarstwa i Komunikacji Społecznej. Wyłonione w drodze konkursu reportaże zostały opublikowane w Gazecie Olsztyńskiej i w Radiu Olsztyn. Z programu skorzystały dzieci z okolicznych szkół i przedszkoli: Szkoła Podstawowa nr 29 w Olsztynie, Szkoła Podstawowa w Rusi, Zespół Szkolno-Przedszkolny w Stawigudzie. Biorące udział w programie szkoły i przedszkola realizowały następnie zaproponowane przeze mnie zajęcia plastyczne podsumowujące wrażenia dzieci.

W latach 2014-2018 realizowałam autorski program wpływu na otoczenie społeczne i przygotowywałam studentów Studenckiego Koła Inicjatyw Anglistycznych Anglo-Cooltura Juniors do realizacji cyklicznych warsztatów językowych „*Tell a Tale* czyli nauka przez zabawę” na rzecz uczniów przedszkoli, szkół podstawowych i ponadpodstawowych w Olsztynie i regionie. Celem było budzenie kreatywności studentów i budowanie ich kompetencji dydaktycznych przez wykorzystanie sposobów oddziaływania opowieści mówionej. Praktyczne założenia programu obejmowały (1) przygotowanie przez studentów warsztatów opowiadania bajek aktywizujących naukę języka angielskiego w oparciu o bodźce wielozmysłowe, z wykorzystaniem elementów plastyki, teatru, muzyki, (2) realizację warsztatów przez studentów w szkołach i przedszkolach przez opowiadanie bajek w języku angielskim i aktywizowanie dzieci do zabawy przez storytelling. W ramach programu odbyło się szereg wydarzeń, w tym: siedem warsztatów bajkowych w przedszkolach (około dwustu osiemdziesięciu odbiorców); pięć warsztatów aktywnego storytelling dla uczniów (około siedemdziesięciu uczestników, stu dwudziestu widzów); dwa przedstawienia teatralne i recytacje poezji. Podmioty, które wzięły udział to: Przedszkole Miejskie Nr 17 w Olsztynie; Przedszkole Miejskie nr 29 w Olsztynie; Przedszkole Miejskie nr 40 im. Żaczka w Olsztynie; Samorządowe Przedszkole w Krasnosielcu; Oddział Przedszkolny w Burkacie; Szkoła Podstawowa nr 22 w Olsztynie; Szkoła Podstawowa w Toprznach; Szkoła Podstawowa i Oddział Przedszkolny w Turzycy Wielkiej; Szkoła Podstawowa im. Adama Loreta w Ponikach; I Liceum Ogólnokształcące im. Wojciecha Kętrzyńskiego w Kętrzynie.

Byłam autorką scenariusza i przygotowywałam uczniów olsztyńskich szkół i studentów UWM do dyskusji panelowej w języku angielskim „Students’ Voices” na temat polskiej, europejskiej i światowej idei wartości obywatelskich (citizenship) w edukacji. Poprowadziłam to wydarzenie w dniu 12.06.2014 w czasie XVI International Conference „Innovative Practice and Research Trends in Identity, Citizenship and Education: Children’s Identity and Citizenship in Europe” współorganizowanej przez London Metropolitan University, CiCe Erasmus

Academic Network oraz Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie. W dyskusji z uczniami wzięli udział światowi specjaliści tematyki citizenship. Widownia obejmowała około stu dziesięciu delegatów międzynarodowej Konferencji CiCe 2014 z dwudziestu pięciu krajów, pięćdziesięciu studentów UWM oraz pięćdziesięciu uczniów Gimnazjum Akademickiego w Olsztynie i LO II w Olsztynie.

6.3.2 Autorskie imprezy cykliczne na UWM:

Byłam inicjatorką i organizatorką I Dnia Szkockiego na UWM (10.04.2014) w oczekiwaniu na wynik szkockiego referendum niepodległościowego z 2014 r., z udziałem pracowników naukowych UWM i z innych ośrodków naukowych w Polsce oraz studentów filologii angielskiej UWM. Wydarzenie przyjęło formułę sesji kulturalno-naukowej i objęło około trzydzieści wydarzeń, w tym około dwudziestu wystąpień naukowych z dyscyplin, takich jak: literaturoznawstwo, językoznawstwo, historia, filozofia i nauki o kulturze i religii, przygotowanych przez pracowników UWM oraz gości z Fundacji Between, z Uniwersytetu Gdańskiego, oraz z Fundacji Inicjatyw Filmowych Tu się Movie. Wydarzenie miało na celu szersze uświadomienie związków Polski i Warmii ze Szkocją. Sesja zgromadziła licznych gości z Olsztyna i regionu warmińsko-mazurskiego, uczniów szkół ponadpodstawowych oraz studentów UWM (łącznie około trzysta osób).

W dniu 30.11.2017 zorganizowałam II Dzień szkocki na UWM pod nazwą „Szkockie Andrzejkę w kratkę”. Wydarzenie przyjęło formę happeningu poetycko-taneczno-teatralnego promującego kulturę szkocką. Polegało na prezentacji programów przygotowanych przez koła naukowe z Wydziału Humanistycznego: Studenckie Koło Inicjatyw Anglistycznych Anglo-Cooltura Juniors (pod moją opieką), Hoży Translatorzy i Salve Verbum. Częścią wydarzenia były warsztaty z tańców szkockich. Na wydarzenie przybyło około stu dwudziestu uczniów z olsztyńskich szkół i przedszkoli. Było ono relacjonowane przez Telewizję Olsztyn i Radio UWM FM. Dzień szkocki na UWM w formule poezja-storytelling-taniec-muzyka organizowałam również w kolejnych latach (2019, 2021, 2023) jako imprezą cykliczną przypadającą w dniu święta narodowego Szkocji 30 listopada. W latach 2020 (online) oraz 2024 organizowałam również na Wydziale Humanistycznym UWM szkockie święto Burns Night, upamiętniające poetę narodowego Roberta Burnsa przez recytację jego poezji, opowieści o szkockiej kulturze, a w roku 2024 także przez ekspozycję poezji Burnsa w przestrzeni Wydziału Humanistycznego.

Cztery razy (17.03.2017; 17.03.2018; 13.03.2020; 17.03.2022) organizowałam na UWM obchody święta Irlandii – St Patrick's Day. Każdorazowo był to inny program dotyczący

kultury Irlandii, poezji irlandzkiej, wraz z warsztatami irlandzkich śpiewów i tańców. Częścią obchodów były quizy i konkursy, a w 2022 r. również duży kiermasz ciast na rzecz pomocy humanitarnej na Ukrainie. W latach 2021-2023 trzy razy organizowałam na UWM obchody święta Anglii „St George’s Day” w podobnej formule, w tym w 2021 r. online.

Dwukrotnie organizowałam Święto Dziękczynienia na UWM (24.11.2022 i 23.11.2023) z recytacją amerykańskiej poezji o wdzięczności wybranej przez studentów, prelekcjami zaproszonych gości i studenckimi projektami np. Poczta Wdzięczności.

6.3.3 Wykłady popularyzujące wiedzę na zaproszenie instytucji:

1. „Herbert George Wells - podróżnik literacki” (Olsztyńska Akademia Trzeciego Wieku, 18.03.2014).
2. „H. G. Wells i fantastyka naukowa, czyli jak Podróżnik w Czasie wyjaśniał nam pewien niezwykle problem” (Olsztyńskie Dni Fantastyki, 23.05.2015).
3. „Dawno, dawno temu, za górami, za lasami..., czyli o sztuce opowiadania bajek i baśni” (Uniwersytet Trzeciego Wieku w Giżycku, 30.10.2015).
4. „Szkockie Orkady jako kolebka historii i literatury - niezwykła podróż ku peryferiom Europy” (Uniwersytet Trzeciego Wieku w Działdowie, 10.05.2016).
5. „Szkockie Orkady i ich bard George Mackay Brown” (Uniwersytet Trzeciego Wieku w Giżycku, 06.12.2016);
6. „Akty niestrzeliste Andrzeja Zgorzelskiego jako intymna rozmowa z Bogiem” (wykład plenarny otwierający I Festiwal Żywego Słowa: Majowe Recytacje Poezji Religijnej w Olsztynie, 28.05.2018).
7. „O Szekspirze i jego tajemnicach” (Planetarny Klub Filmowy przy Miejskiej Bibliotece Publicznej Planeta 11 w Olsztynie, 18.11.2019).
8. „Thomas Hardy liryczny, filozoficzny, ironiczny” (Planetarny Klub Filmowy przy Miejskiej Bibliotece Publicznej Planeta 11 w Olsztynie, 12.06.2024).

6.3.4 Wykłady dla szkół odwiedzających UWM i studentów UWM:

1. „Poszukiwania i transgresje w sztuce (nie tylko) wizualnej Franciszki i Stefana Themersonów” (Biblioteka Kulturalna UWM, 27.02.2014).
2. „Scottish Literature through the Ages George Mackay Brown and his Orkney Stories” (I Dzień szkocki na UWM, 10.04.2014).
3. „Fairy-tale Fish or How to Connect Univeristy and Pre-school. Multitask Project of Education through Play” (Dni Humana UWM, 13.05.2014).

4. „Franciszka and Stefan Themerson: Walking Backwards and Avant-garde Intermedia Art” (Dni Humana UWM, 14.05.2014).
5. „Franciszka and Stefan Themerson: Giants of the Avant-garde on the Artistic Crossroads” (XII Olsztyńskie Dni Nauki i Sztuki, 26.09.2014).
6. „Szkockie Orkady – skarbiec na pograniczu kultur” (Cykl Biblioteka Podróżnika, Biblioteka UWM, 15.03.2018).
7. „Szkockie Orkady - Atlantyda Północy” (Czwartki z Humanistyką na Wydziale Humanistycznym UWM, 15.03.2018).
8. „H. G. Wells znany i nieznan, czyli wehikułem czasu w schyłek epoki wiktoriańskiej” (Czwartki z Humanistyką na Wydziale Humanistycznym UWM, 18.04.2018).
9. „George Mackay Brown – nieznan poeta orkadyjski i jego *Antologia z wyspy fok*” (Czwartki z Humanistyką na Wydziale Humanistycznym UWM, 20.02.2020).
10. “George Mackay Brown – archipelagi szkockiej tożsamości i poezja wysp” (Czwartki z Humanistyką na Wydziale Humanistycznym UWM, 17.11.2022).

6.3.5 Dyskusje panelowe:

1. „Literatura szkocka” (I Dzień szkocki na UWM, 10.04.2014, poprowadzenie dyskusji panelowej z prof. dr hab. Davidem Malcolmem z UG).
2. „Narracja i storytelling szkockim w filmie *Play Me Something* (1989) reż. Timothy Neat” (I Dzień szkocki na UWM, 10.04.2014, poprowadzenie dyskusji panelowej gośćmi z Fundacji Between i Tu się Movie).
3. „Z Ziemi na Księżyc: Wizjonerzy epoki kosmicznej – Verne, Wells i Żuławski” (IV Kongres Futurologiczny w Krakowie, 14.09.2024, mój udział obejmował zreferowanie Wellsowskiej wizji podróży na Księżyc).

6.3.6 Warsztaty edukacyjne i happeningi:

1. Happening „Poważne czytanie poezji niepoważnej” (obchody 20-lecia Katedry Filologii Angielskiej, 28.10.2015).
2. Happening „Czytanie poezji i komedii Szekspira w tłumaczeniu St. Barańczaka” (wraz z członkami Studenckiego Koła Inicjatyw Anglistycznych Anglo-Cooltura Juniors, XIII Tydzień Bibliotek, Biblioteka UWM, 13.05.2016).
3. Warsztaty „Well-being and Language Learning” (Dzień Otwarty UWM, 31.03.2023).

4. Warsztaty „How to Study English and How to Succeed at the English Department? – Some Insights and Tips” (Dzień Otwarty UWM, wraz z członkami Koła Anglo-Cooltura Juniors, 31.03.2023).
5. Warsztaty „Well-being and Language Learning” (na prośbę szkoły goszczącej na Wydziale Humanistycznym UWM, 14.04.2023).
6. Warsztaty „Czy można nauczyć się (lepiej) uczyć? Kluczowe umiejętności i kompetencje” (Czwartki z Humanistyką na Wydziale Humanistycznym UWM, 20.04.2023).
7. Warsztaty „The Power of Gratitude” (Ogólnopolska Noc Anglistów, UWM, 23.11.2023).

6.3.7 Wystąpienia radiowe:

1. „Święci i świętość w literaturze, kulturze i języku” (audycja „Wieczór z kulturą” Radio Olsztyn, wraz z dr T. Żurawlewem z UWM, 30.11.2017).
2. „Polskie tłumaczenia powieści George’a Mackaya Browna *Winlandia*” (audycja „Wieczór z kulturą” Radio Olsztyn, 11.12.2017).
3. „Szkocka i polska poezja religijna” (audycja „Wieczór z kulturą” Radio Olsztyn, wraz z dr T. Żurawlewem z UWM, 21.05.2018).
4. „Szkocka i polska poezja Maryjna” (audycja „Wieczór z kulturą” Radio Olsztyn, 10.09.2018).

6.3.8 Inicjatywy promujące dobrostan przez literaturę i kulturę:

W warunkach pandemii organizowałam zdalnie dla studentów i pracowników UWM szereg wydarzeń promujących dobrostan przez kontakt z literaturą i kulturą: „Session Antidepression – Fun Reunion to Inspire and Get Inspired” (20.11.2020), Christmas Meeting ze śpiewaniem kolęd (18.12.2020 i 17.12.2021), World Poetry Day z recytacją wierszy (23.03.2021), obchody Dnia Szekspira „There’s a method in this madness’ – 456 rocznica urodzin Szekspira” z quizami i konkursami (23.04.2021).

Inspirowałam studentów do stworzenia gier planszowych z Szekspirem w tle „Postaw na milion – edycja szekspirowska” i „Mafia – edycja szekspirowska”. Gry powstały pod moją opiekę merytoryczną w czasie zajęć z literatury anglojęzycznej i były wielokrotnie użyte do rozgrywek w latach 2022 i 2023, w tym w czasie Dnia Otwartego UWM i Dni Wydziału Humanistycznego.

7. Inne informacje dotyczące mojej kariery zawodowej:

Nagrody:

01.12.2016 Nagroda Rektora UWM: nagroda indywidualna II stopnia za osiągnięcia naukowe.

15.12.2021 Nagroda Rektora UWM za działalność organizacyjną.

30.01.2022 Nagroda Rektora UWM na 25 lecie pracy.

01.12.2023 Nagroda Rektora UWM: nagroda zespołowa II stopnia za działalność organizacyjną.

Szkockie towarzystwo George Mackay Brown Fellowship wyróżniło mnie jako jedyną autorkę spoza Szkocji poprzez publikację mojego wiersza „Hamnavoe Visions Cinquefoil”, wyłonionego w drodze konkursu zorganizowanego w 2021 r. z okazji stulecia urodzin autora. Wiersz jest dostępny online <https://georgemackaybrownfellowship.com/working-with-words/> oraz w druku: Halszka Leleń, „Hamnavoe Visions Cinquefoil”, [w:] *Salt Songs: New Writings to Celebrate the Centenary of the Birth of George Mackay Brown*, pod red. Yvonne Gray, George Mackay Brown Fellowship 2023, s. 23, ISBN: 978-0-9566616-7-8.

.....
(podpis wnioskodawcy)